

ČOAHKKINGIRJI 1/95 MEARRÁDUSOASSI

Áigi: guovvamánu 21. b. 1995 dii. 09.00-12.00 ja dii. 15.30 - 18.00
guovvamánu 22. b. 1995 dii. 09.00-12.00 ja dii. 14.00 - 19.00

Báiki : Samelandssenter, Kárášjohka

Áirasat:

1. Olav M. Dikkanen	21. Geir Tommy Pedersen
2. Magnhild Mathisen	22. Sven Roald Nystø
3. Berit Ranveig I. Nilssen	23. Aage Pedersen
4. Steinar Pedersen	24. Margreta Påve Kristiansen
5. Marianne Balto Henriksen	25. Olav Andersen
6. Hartvik Hansen	26. Anders Oskal
7. Ragnhild Nystad	27. Inger-Ann Fossli
8. Egil Olli	28. Magne A. S. Huuva
9. John Henrik Eira	29. Per Solli
10. Ole Henrik Magga	30. Roger Pedersen
11. Heaika Skum	31. Ing-Lill Pavall
12. Inger Anne S. Gaup	32. Amund Eriksen
13. Peder Mathisen	33. Nils O. Nilsen
14. Alf Edvard Nystad	34. Jarle Jonassen
15. Jens Petter Olsen	35. Åsta Vangberg
16. Tore Bongo	36. Odd Kappfjell
17. Terje K. Haugen	37. Máret Guhttor
18. Ingar Eira	38. Johan Mikkel Sara
19. Mary Mikalsen Trollvik	39. Berit Johnskareng
20. Eilif O. Larsen	

Várrelahtu Marit Sofie Holmestrand bodii áirasa nr. 9 Jon Henrik Eira ovddas geas lea virgelohpi.

Čuovvovaš áirasat ledje diedihán ahte eai boađe čoahkkimii:

Áirras nr. 3 Berit Ranveig I. Nilsen
Áirras nr. 17 Terje K. Hagen
Áirras nr. 27 Inger Ann Fossli

Čuovvovaš áirasiidda addui virgelohpi :

Áirras nr 32 Amund Eriksen, gaskavahku 22.02.95 dii. 09.00 rájes
Áirras nr. 38 Johan Mikkel Sara, gaskavahku 22.02.95 dii. 17.00 rájes
Áirras nr. 13 Peder Mathisen, onsdag 22.02.95 kl. 10.00 - 11.00
Áirras nr. 25 Olav Andersen, gaskavahku 22.02.95 dii. 17.45 rájes
Áirras nr. 34 Jarle Jonassen, gaskavahku 22.02.95 dii. 17.45 rájes

ČOAHKKINGIRJI 1/95 MEARRÁDUSOASSI

Čuovvovaš várreáirasat manne sajiidasaset:

Øystein Ballari, áirasa nr. 3 várrelahtu,
Per Edvin Varsi, áirasa nr. 17 várrelahtu,
Judy Danielsen, áirasa nr. 27 várrelahtu,
Kirsti Knudsen, áirasa nr. 32 várrelahtu.

ÁŠŠELISTU:

- ÁŠŠI 01/95 ČOAHKKIMA VUOĐDUDEAPMI
- nammačuorvun, pearmišuvnnat, gohččojuvvon várrelahtut
- gohččuma ja áššelisttu dohkkeheapmi
- ÁŠŠI 02/95 SÁMEDIKKI ČOAHKKINORTNET
- ÁŠŠI 03/95 SÁMEDIGGERÁĐI DIEĐÁHUS DOAIMMAS BIRRA, DÁS MAIDDÁI
REFERÁHTAÁŠŠIT
- ÁŠŠI 04/95 GAŽALDAGAT SÁMEDIGGERÁĐĐÁI SÁMEDIKKI ČOAHKKINORTNEGA
§ 26 VUOĐUL
- ÁŠŠI 05/95 SÁMEKONVENŠUVDNA
- ÁŠŠI 06/95 PLÁNA OĐĐA SÁMEDIGGEVISTI HÁRRÁI KÁRÁŠJOGAS
- ÁŠŠI 07/95 OĐĐA ÁŠŠIID DIEĐIHEAPMI
- ÁŠŠI 08/95 LOTNOLASEALÁHUSPROŠEAVTTA EVALUEREN - NIBRRAPPORTA
- ÁŠŠI 09/95 DIEĐÁHUS BOAZODOALU BIRRA
- ÁŠŠI 10/95 SÁMEDIKKI JA VUOLLÁSAŠ RÁĐIID JAHKEDIEĐÁHUS
- ÁŠŠI 11/95 SÁMEDIKKI 1995 BUŠEAHTTA - 01 JA 11 POASTTAID JUOGADEAPMI
- ÁŠŠI 12/95 VÁIDALUSLÁVDEGOTTI VÁLLJEN - GČ. SÁMI ORGANISAŠUVNNAID
DOARJJANJUOLGGADUSAID

ÁŠŠI 01/95 OLLESČOAHKKIMA VUOĐDUDEAPMI

Čoahkkinjođihangotti jođiheaddji Egil Olli rabai čoahkkima. Dahkkui nammačuorvun.

a) Gohččuma dohkkeheapmi

Mearrádus: Borgemánu 30. b. 1994 gohččun dohkkehuvvui ovttajienalaččat.

b) Áššelisttu dohkkeheapmi:

Mearrádus: Áššlistu mii čuovui gohččuma dohkkehuvvui ovttajienalaččat čuovvovaš
rievdadusaiguin:

ČOAHKKINGIRJI 1/95 MEARRÁDUSOASSI

Ášši 3 lonuha saji ášši 7:in.

Odđa ášši 13 Sámedikki várrepreseantta válljen.

ÁŠŠI 03/95 SÁMEDIKKI ČOAHKKINORTNET

Áššebáhpirat:

- Sámedikki čoaččkinortnet - mearriduvvon Sámedikkis miessemánu 25. b. 1994

Sámediggi mearridii čuovvovaččat:

§ 4 - Virgelobit ja heaibamat

Sámit "ja heaibamat" sihkkovuođot bajilčállagis.

Nubbi cealkka; "Dieđihuvvon heaibamat ja ohccojuvvon virgelobit gulahuvvojit ja mearriduvvojit" sihkkovuođo mearrádusas.

§ 9 - Čoaččkinjođihangoddi

Sárggis "ferdig" og "behandlet" sániid gaskka sihkkovuođo vuosttaš cealkagis, nu ahte "ferdigbehandlet" sátni čállojuvvo oktan sátnin.

Odđa goalmát lađas; "Čoaččkinjođihangoddi lea mearridanfápmu go golbma lahtu leat čoaččkis. Čoaččkinjođihangoddi jođiheaddji gohčču čoaččkinjođihangoddi lahtuid čoaččkimii".

§ 16 - Gohčču čoaččkimiidda ja čoaččkinjođiheapmi

Bajilčála rievdaduvvo dánin; "Gohčču čoaččkimiidda, čoaččkinjođiheapmi ja mearridanváldi."

Mearrádus rievdaduvvo dánin:

Čoaččkinjođihangoddi ráhkada áššelisttu ja áigeplána Sámedikki ráđđádallamiid várás, gohčču čoaččkái ja jođiha Sámedikki ollesčoaččkimiid. Sámediggi dohkkeha áššelisttu ja áigeplána. Sámedikkis lea mearridanfápmu go unnimustá 20 áirasa servet jienasteapmái.

§ 17 - Mearridanfápmu

Bajilčála rievdaduvvo dánin; "Virgelobit."

Maŋimuš cealkka sihkkovuođo; "Sámedikkis lea mearridanfápmu go unnimustá 20 áirasa servet jienasteapmái."

Mearrádus rievdaduvvo dánin:

Čoaččkinjođihangoddi meannuda ja mearrida virgelobiid iešgudet čoaččkimiid oktavuodas. Virgelobit gulahuvvojit ollesčoaččkimis. Sámediggi mearrida čoaččkinjođihangoddi árvalusa vuodul guhkit áiggi virgelobiid.

ČOAHKKINGIRJI 1/95 MEARRÁDUSOASSI

Ođđa nubbi lađas:

Čoahkkinjođihangoddi sáhtá addit mearridanfámu čoahkkinjođihangotti jodiheaddjái.

§ 23 - Ráddádallamat

Ođđa 2. cealkka lasihuvvo mearrádussii;

"Áirasat galget iežaset sajiin bivdit sáhkavuoru áššái."

Sámedikki čoahkkinortnet:

Sámediggi čujoha 1994-1997 áigodaga Sámediggeplánii gos čuoggás 4.2.2 daddjo:

"Go boahtteáiggis šaddá sáhka ovdagoddemálla ja parlamentáralaš málla válljema gaska, de ferde Sámediggi ieš meroštallat mo parlamentarisma konkrehta galgá ollašuhttit Sámedikkis. Dasa gullá maiddái oktávuohta vuollásaš ráđiide."

Ollašuhttin dihte Sámediggeplána áigumušaid lea Sámedikki mielas riehta nammadit sierra lávdegotti árvvoštallan dihte makkár vuogi mielde parlamentarisma galgá konkrehtalaččat čađahuvvot Sámedikkis.

Lávdegotti mandáhtan lea dalle:

"Čielggadit iešguđet organisašuvdnamálliid Sámedikki várás mat vuhtiiváldet parlamentáralaš prinsihpaid."

Sámediggi vállje čieža olbmo lávdegotti persovnnalaš várrelahtuiguin mas joavkkut leat buoremus lági mielde ovddastuvvon. Sámediggi vállje maiddái lávdegotti jodiheaddji ja nuppi jodiheaddji. Lávdegotti bargu galgá leat gárvvistuvvon 01.10.95 rádjai.

Beavdegirjelasáhus Heaika Skumas, Guovdageainnu Dáloniid Listtus:

Dáloniid Listu šalloša hui sakka go Sámedikki eanetlohku ii sáhte doarjut min evttohusa válljet bearráigeahččan- ja vuodđuduslávdegotti vaikke ovttaskas áirasat leat njálmálaččat dovddahan ahte dorjot min evttohusa.

ÁŠŠI 03/95 SÁMEDIGGERÁDI DIEDÁHUSA DOAIMMAS BIRRA, DÁS MAIDDÁI REFERÁHTAÁŠŠIT

Sámedikki doaibmi presideanta Ing-Lill Pavall čilgii rádi doaimma birra. Rádi diedáhus váldui diehtun.

Beavdegirjelasáhus Jens Petter Olsenis, Bargiidbellodaga sámediggejoavku:

Sámedikki mielas lea buorre go sámi árbevierut ja riektiáddejuvumi galget viidát guorahallot.

Sámediggi oaivvilda dattetge ahte Sámi vuogiatvuodálávdegotti bargu berre loahpahuuvot nu jođánit go vejolaš, almmá ovdalis namuhuvvon čielggadusa duohken.

ČOAHKKINGIRJI 1/95 MEARRÁDUSOASSI

Sámedikki čielga oaidnu lea dattetge ahte jos vel čielggadus árbevieruid ja riektiáddejumiid birra gárvvistuvvoge maŋŋá Sámi vuoigatvuodálávdegotti árvalusa, ferte dat lihká leat vuodđun Sámi vuoigatvuodálávdegotti árvalusa politihkalaš meannudeapmái.

ÁŠŠI 04/95 GAŽALDAGAT SÁMEDIGGERÁDĐÁI SÁMEDIKKI ČOAHKKIN-ORTNEGA § 26 VUODUL

1. Tore Bongo, NSR-a sámediggejoavku, gažaldat Sámediggeráđđái Sámedikki ja sotnabeai girkorohkosiid birra.

ROHKOS MAIDDÁI SÁMEDIKKI OVDDAS SOTNABEIVVIID

Lean gullan ahte báhpát leat rohkadallan Sámedikki ovddas maid sotnabeaivve rohkosis, muhto lean gullan ahte muhtun báhpát gal vajáldahttet Sámedikki.

Mu jearaldat lea: Áigu go Sámediggeráđđi bargat dan badjelii ahte báhpát eai šat vajáldahte Sámedikki iežaset sotnabeaivve rohkosis.

Sámediggeráđi vástádus:

Sámediggeráđi mielas lea áirasa Tore Bongo iniciatiiva positiivvalaš. Sámediggi berre namuhuvvot buot girkorohkosiin nugo Stuorradiggige. Dás livččii stuorra árvu, ja váikkuhivččii oainnusin dahkan Sámedikki mearkkašumi servodagas.

Ráđđi lea ovttaoavivlis áirasiin Bongoin ahte dákkáraš geavahusa berre ásahit ja mii gusto olles riikii, ja áigu čuovvolit dán gažaldaga, ea.ea. Sámi girkoráđi bokte.

2. Heaika Skum, Guovdageainnu Dáloniid Listtu sámediggejoavku, nuppástuhttinprográmma birra.

Sámediggi lea Sámediggeráđi bokte ovddastuvvon Sis-Finnmárkku nuppástuhttinprográmma prográmmastivrras, man ulbmil ea.ea. lea geahpedit boazologu ja boazobargiid, ja geahpedit bievlavuodjima.

- a. Makkár doaimmat leat dahkkon ja makkár doaimmaid pláne Sámediggeráđđi prográmmastivrra ektui ja guovddáš boazodoalloeiseválddiid ektui eará doaimmaid dáfus go otná mihttomeari geahpedit boazobargiid logu, ja mii buoridivčče boazodili birgenvejolašvuodaid.
- b. Leago prográmmastivrra bargu ná guhkás váikkuhan dasa ahte mihttomearit leat joksojuvvon?

Sámediggeráđi vástádus:

BOAZODOALLU JA NUPPÁSTUHTTIN

Mii guoská gažaldahkii makkár doaimmaid Sámediggeráđđi lea bidjan johtui buoridan dihte boazodoalu eksisteansavejolašvuodaid, de ferte álggos vuos deattuhit ahte Sámedikkis dán rádjái lea leamaš ráđdeaddidoaimma ovddasvástideaddji politihkalaš eiseválddiid guovdu. Válđoáššis lea dát ráđdeaddifunkšuvdna doaimman nu ahte Sámediggi lea buktán gulaskuddancealkámušaid. Dasto lea Sámedikki ráđdeaddifunkšuvdna vuodđuduvvon čeahkkimiidda oassálastimiidda earret eará Stuorradikkiin, Eanadoallodepartemeanttain, boazodoallo-organisašuvnnaiguin jna.

ČOAHKKINGIRJI 1/95 MEARRÁDUSOASSI

Mii guoská mihttomearrái boazodoalliid logu geahpedeapmái, de lea Sámediggi baicce deattuhan ahte ii dohkkehuvvo dákkár ulbmilhápmehus. Sámedikki politihkka lea leamaš dán oktavuodas fuolahit ahte eanemus vejolaš doallit besset doalahit iežaset doaimma ealáhusas almmá nuppástuhtindárbbu. Dás sáhttit čujuhit eatnat mearrádusaide maid Sámediggi lea dahkan main deattuhuvvo ahte berre váldojuvvot atnui boazologu reguleren maddái doaluid dásis. Eatnamiid noađuheami váttisvuhtii ii leat sivvan ealáhusa olmmošlohku.

Sámedikki boazodoallopolitihkka lea ovddiduvvon guhkkit áiggi badjel ja lea erenoamáš bures čilgejuvvon dikki ovddit mearrádusain mat leat dahkkon.

Sis-Finnmárkku nuppástuhttinprográmma lea váikkuhan dušše oanehis áiggi ja maid várra ferte evalueret manná go nuppástuhttináigodat lea nohkan. Sámediggeráđđi vuordá áinnas dákkár evaluerema.

3. Heaika Skum, Guovdageainnu Dáloniid Listtu sámediggejoavku, militearabálvalusa birra:

Mediaid mielde galgá Sámedikki presideanta leat dadjan ahte buot sámi nuorat galggašedje beassat militearabálvalusas iežaset čearddalaš gullelašvuoda geažil.

- a. Oaivvilda go Sámediggeráđđi ahte sámi nuorat galget beassat militearabálvalusas dušše čearddalašvuoda geažil?
- b. Oaivvilda go Sámediggeráđđi dasto ahte sámi guovlluin lea unnit dárbu militearaveahki hárrái omd. riidodili oktavuodas?

Sámediggeráđi vástáduš:

- a. Militearabiehttaleaddjiid lágas, njukčamánu 19. b. 1965, nr. 3 § 1 oidno ahte bálvalusgeatnegasat geat eai sáhte bálvalit mange lágan militearabálvalusa almmá ahte bohtet vuostálaga iežaset duodalaš nana jáhkuin, luvvejuvvojit militearabálvalusas.

Sámediggi ii leat goassige čuoččuhan prinsihpa automáhtalaččat luvvet sámiid bálvalusgeatnegasvuodas. Sámediggi bivdá ahte luvven, duodalaš nana jáhku mielde maddái galgá gustot sámiide geat sierra vuodustuvvon ohcamis buktet dákkár sivaide iežaset gullelašvuoda vuodul sámi álbmogii. Guovddáš ágga, mas galgá leat nana deaddu, lea vejolašvuodhta šaddat vuostálaga iežas álbmoga olbmuiquin riikkaid gaskasaš gizzodilis, muhto maddái eará sivaide sáhtta jurddašit fertet lohkat mielde.

Muđui lea Sámediggi dán rádjái dovddahan ambišuvnnaid leat mielde hábmemin obalaš suodjaluspolitihka Norggas.

- b. Vástáduš gažaldahkii a) mearkkaša ahte gažaldat b) ii leat relevánta čuolbma.

4. Jens Petter Olsen, Bargiidbellodaga sámediggejoavku, gažaldat mearraluossabivddu birra.

MEARRALUOSSABIVDU

Bargiidbellodaga sámediggejoavku lea dán áigodaga govtti eará dievasčoahkkimis divvon gažaldagaid Sámediggeráđđái mearraluossabivddu birra.

ČOAHKINGIRJI 1/95 MEARRÁDUSOASSI

Áigumuš dáid gažaldagaiguin lea leamaš sihkkarastit mearraluossabivddu deatalaš sámi ealáhussan boahteáiggis, ovddemusat lotnolasealáhusaid oktavuodas.

Dadi mielde go mon dieđán eai leat dahkkon makkárge rievdadusat vel 1995 njuolggadusain ge mearraluossebivddu várás.

Mu gažaldat lea danin:

Oanehis áiggi doaibman - leago Sámediggi bargan maidige váikkuhit eiseválddiide nu ahte mohkkefierbmebivdu viiddiduvvošii seamma áigodahkii go kiilanohttebivdu ge lea (15.05. - 04.08.) juo 1995:s?

Sámediggeráđi vástáduš:

Luonduhálddašandirektoráhta lea gulaskuddanreivves 18.01.95 ovddidan evttohusa rievdadit lánka-ásahusa anadromálaš luossabivddu hárrái mearas. Direktoráhta árvvoštallama mielde ii leat áigeguovdil obalaččat rievdadit bivdoáiggiid anadromálaš luossabivdui mearas 1995 áigodahkii. Sámediggeráđi ii leat evttohan rievdadit bivdoáiggiid mohkkefierbmebivdui eiseválddiid guovdu man hárrái áirras Jens Petter Olsen divvu gažaldaga.

Sámediggeráđi lea dattetge ovttaoaivilis ahte viiddis vuoduin berrešii geahčadit lagabuidda luossabivddu ja dán bivddu hálddašeami mearas ja čázádagain. Ráđdi lea áššis R 70/94 bivdán Birasgáhttendepartemeantta ahte ráhkaduvvo čielggadus sámi beroštumiid hárrái luossabivddus.

Birasgáhttendepartemeantta vástáduš Sámedikki ávžžuhussii lea nugo namuhuvvon ahte luossabivdu sámi guovlluin lea okta fáttáin mii guoská Sámi vuoigatvuodaid-lávdegotti mandáhtii. Danin ii leat departemeantta mielas vuogasvuohta nammadit lándegotti mii guoská lándegotti bargui. Dárbbu, dánlágan lándegoddái sáhtá departemeantta áddejumi mielde áramusat árvvoštallat go Sámi vuoigatvuodalávdegotti loahpalaš árvalus lea gárvvis.

Sámi guolástuslávdegotti barggu oktavuodas lea gažaldat luossabivddu hárrái maiddái ovddiduvvon, muhto nugo diehtit de ii ožžon Sámediggi čađa ahte váldit dán mielde lándegotti mandáhtii.

Sámediggeráđi árvvoštallama mielde lea luossabivddus árbevirolaš sámi ealáhussan stuorra mearkkašupmi sámi kultuvrii ja ássamii. Luossabivdu sámi guovlluin lea báikkálaš vuoigatvuohta maid lea hoahppu nannet. Danin lea stuorra dárbu ahte riektidiliit dán guolástusa oktavuodas čielggaduvvojit ja nannejuvvojit. Dát leai maiddái sivvan dasa go Sámediggi háliidii váldit luossabivddu mielde Sámi guolástuslávdegotti bargui.

Sámediggeráđi lea muđui gearggus guorahallat earjkilgažaldagaid nugo dan maid áirras Olsen lea ovddidan.

5. Tore Bongo, NSR-a sámediggejoavku, gažaldat Sámi ovddidanfoandda doaibmaguovllu viiddideami birra.

Dás čujuhuvvo ohcamiidda mat leat boahán mánga suohkaniin, maiddái Áltá suohkanis, gos ohccojuvvui ahte dat olggut guovllut suohkanis galget šaddat mielde Sámi ovddidanfoandda doaibmaguvlui.

Mu jearaldat lea dasto: Lea go Sámediggeráđi meannudan dieid ohcamiid njulgestaga vuoi lea go hálddahus vástidan ohcamiidda dušše dan vuodul go Sámedikki ollesčoahkkin

ČOAHKKINGIRJI 1/95 MEARRÁDUSOASSI

lea vuđolaččat meannudan ášši ja manjil go Sámi ealáhusráđđi lea mearrádusastis dahkan.

Sámediggeráđi vástáduš:

Álttá gieldda ovddidii ohcama laktit osiid gielddas Sámi ovddidanfoandda doaibmaguvlui, ohcama bokte 16.06.94 ja oktavuoda váldimiin 04.11.94. 16.06.94 ohcan biddjui vuodđun foandda doaimma meannudeapmái Sámi ealáhusráđis, Sámediggeráđis ja Sámedikkis čakčamánu ollesčoahkkimis, áššis 36/94. Hálddahus lea Sámedikki ovddas vástidan gildii reivves juovlamánu 22. b. 1994. Dát buori hálddahusdábi ektui almmolaš orgánaid hálddahusorgána obalaš geatnegasvuodain vástidit oktavuoda váldimiid govtolaš áiggis. Vástádušreive lea hábmejuvvon namuhuvvon orgánaid meannudeami vuodul Sámedikkis ja 1995 stáhtabušehta bohtosa ektui.

Go Sámediggi meannudii ášši 36/94, de ii eaktuduvvon movtge viidát viiddiduvvot Sámi ovddidanfoandda eanadieđalaš doaibmaguovlu.

Sámediggeráđđi dattetge lea ádden mearrádusa nu ahte lea dárbu guorahallat Sámi ovddidanfoandda njuolggadusaid. Dát lea guorahallon Sámediggeráđi ja Sámi ealáhusráđi gaskasaš oktasaščoahkkimis 23.01.95. Ráđđi áigu ovddidit Sámi ovddidanfoandda njuolggadusaid ollesčoahkkimii manjja go Ealáhusráđđi lea árvvoštallan doaibmaguovllu ja vejolaš viiddideami. Vejolaš Sámi ovddidanfoandda doaibmaguovllu rievdeami ferte muđui maiddái geahčadit dan oktavuodas go Sámediggi meannuda ášši 8/95 Lotnolasealáhus-prošeavtta evalueren.

6. Roger Pedersen, Sámedikki Sámi joavku, gažaldat regionála sámi lávdegotti birra Helgelánddas:

Helgelándda sámi birrasis lea vuolggahuvvon áššin, maiddái Sámediggái, ásahit regionnalaš sámi lávdegotti. Áššis lea stuorra prinsihpalaš mearkkašupmi.

Maid áigu Sámediggeráđđi bargat čuovvolan dihte dán ášši?

Sámediggeráđi vástáduš:

Sámediggi oaččuui golggotmánu 6. b. 1994 ohcama, mas mielde prošeaktačálu Sámi kulturguovddážiš Árbordes ruđaid hárrái čielggadusprošektii "Regionnalaš sámelávdegoddi". Sámediggi diedihii kulturguovddáži juovlamánu 2. b. reivve bokte seamma jagi, ahte diggi ii leat várren ruđaid dákkár ulbmilii ja ahte ohcama danin ii sáhtán juolludit.

Nugo áirras Amund Eriksen čujuha, de lea gažaldagas, politihkalaš lávdegottiid organiserema hárrái stuorra prinsihpalaš mearkkašupmi ja hirbmat deatálaš oažžut čilgejuvvo. Ja nugo namuhuvvon prošeaktačálu čujuha, de lea muhtun báikkálaš servodagain dárbu forumii masa olbmot sáhttet dovdat lagašvuoda ja mii sáhttá meannudit áššiid mat gusket ovttaskas sámiid árgabeaivái. Lea deatálaš ahte sámi álbmogis leat vejolašvuodat váikkuhit mearrádusaide mat dahkkojuvvojit báikkálaš forain ja instánsain. Dát livččii mielde nannemin báikkálaš sámi demokrátijja, ja regionnalaš sámelávdegoddi livččii danin deatálaš lassan ásahuvvon sámi politihkalaš vuogádagaide.

Sámediggi lea danin dovddahan Árborde Sámi kulturguovddáža guovdu ahte diggi áigu guorahallat gažaldaga sierra čielggadusa hárrái sámi regionnalaš orgánaid ja lávdegottiid organiserema hárrái.

ÁŠŠI 05/95 SÁMEKONVENŠUVDNA

Áššebáhpirat:

- Sámekonvenšuvdna, prinsihpalaš čuolmmat. Dohkkehuvvon 15. Sámekonfereanssas, geassemánu 15. - 17. b. 1992 Helssegis

Sámediggi mearridii čuovvovaččat:

Sámediggi lea duhtavaš go davviriikkat čájehit dáhtu bargat viidáseabbut davviriikalaš sámekonvenšuvnnain.

Sámediggi lea ovttá oaivilis dainna ahte berre ásahuvvot lávdegoddi mii oažžu bargun jodihit sámekonvenšuvdnabarggu. Sámi álbmotválljen orgánaid ja Sámeráđi ovddasteaddjiid lohku berre leat seamma go stáhtalaš ovddasteaddjiid lohku. Biddjo maid vuodđun ahte Sámediggái addo vejolašvuotta aktiivvalaččat searvat bargui mearridit dákkár lávdegotti loahpalaš mandáhta. Sámedikki mielas lea eaktun ahte lávdegotti mandáhta lea dakkáraš ahte eamiálbmotvuoigatvuodaid dáfus sáhtta vuhtiiváldit nášuvnnalaš, davviriikalaš ja gaskariikalaš politihkalaš ovdáneami.

Sámedikkis lea dakkár čielga oaidnu ahte lávdegotti bargu berre leat ráhkadit sámekonvenšuvdnaárvalusa mii geatnegahtta nášonalstáhtaid fievrridit politihka mii soahpá ILO-konvenšuvnna nr. 169 prinsihpaide, Agendai 21 - erenoamážit kapihttal 26 eamiálbmogiid ja sin servodagaid dohkkeheami ja nannema birra, ja gaskariikalaš norpmaide eamiálbmogiid iešmearridanvuoigatvuoda birra. Muđui čujuhuvvo konvenšuvdnabarggu prinsihpaide maid 15. Sámekonfereansa mearridii Helssegis 1992:s.

Sámekonvenšuvdnabarggu áigumuš berre leat ráhkadit stáhtaid gaskasaš šiehtadusaid mat dohkkehit, čilgejit ja miedihit sápmelaččaide oktasaš servodatrámma stáhtarájiid rastá. Dákkár konvenšuvdnaortnegat sáhtašedje váikkuhit dasa ahte duohtan dahkat sámi regiovnna. Ruota ja Suoma EU-miellahttuvuohta lea nannen sámekonvenšuvdnadárbbu ain eambo, go dát ođđa politihkalaš duohtavuodát sáhttet dagahit ahte sámi servodateallin rastá riikarájiid rievda.

Sámedikkis lea dakkár prinsihpalaš oaidnu ahte konvenšuvdna berre guoskat buot stáhtaide gos sápmelaččat leat eamiálbmogin. Jos ii leat vejolaš oažžut áigái konvenšuvnna mii guoská buot stáhtaide, berre ráhkaduvvot davviriikalaš sámekonvenšuvdna masa leat vejolaš maŋná searvat.

ÁŠŠI 06/95 PLÁNA OĐĐA SÁMEDIGGEVISTTI HÁRRÁI KÁRÁŠJOGAS

Áššebáhpirat:

- Sámedikki visti Kárášjogas. Bargojoavkku rapporta maid Sámediggi nammadii. 1994 juovlamánu.

Sámediggi mearridii čuovvovaččat:

Sámediggi čujoha rapportii Sámedikki visti Kárášjogas - ja ávžžuha Gielda- ja bargodepartemeantta duohtan dahkat sierra vistti Sámediggái. Sámediggi bidjá eaktun ahte diggi beassá aktiivvalaččat ja viidát searvat ovdaprošekteremii, detáljaprošekteremii ja

ČOAHKINGIRJI 1/95 MEARRÁDUSOASSI

huksema čadaheapmái. Sámedikki mielas lea govttolaš ahte Sámediggi, seamma lánkai go Stuorradiggige, oamasta iežas vistti.

Sámediggi doarju rápportta loahppacealkámuša huksensaji válljema hárrái.

ÁŠŠI 07/95 OĐĐA ÁŠŠIID DIEĐIHEAPMI

Ášši 1 ovddiduvvon áirasa Heaika Skum bokte. Guovdageainnui Dáloniid Listtu sámediggejoavku:

Guovdageainnu Dáloniid Listu ovddida čuovvovaš evttohusa ja bivdá Sámediggeráđi meannudit ášši farggamusat, ja vejolaččat ovddida ášši dievasčoahkkimii.

1. Sámediggi ferte bargat dan ala ahte farggamusat ásahuvvo bealatkeahces bearráigeahččanorgána boazodoallogažaldagaid várás. Čuovvovaččat berrejit leat ovddastuvvon dán bearráigeahččanlávdegottis: Sámediggi, gielddá ja fylka gos boazodoallu doaimmahuvvo, NBR, BES, okta organiseretkeahces boazodoallojoavkkus ja okta boazodoalodutki.
2. Sámediggi nammada lávdegotti mii oažžu mandáhtan dárkileabbut geahčadit otná sámi boazodoalu, ja makkár váikkuhusaid evttohusuvvon rievdadusat boazodoallolágas buvttášedje boahhteáiggi sámi boazodollui (ođđa guovlujuohkin, nuppástuhttinortnet ja boazodoallolága odasmahttin). Dát joavku berre čoahkáduvvot govdatit ja maiddái dáloniidda addot sadji.
3. Boazosuoládeapmi lea váttisvuohtha mii vahágahtta boazodoalu ealáhussan. Sámediggi bivdá ahte ovddeš ortnet geatnegahtton politijasteampaliin bohccobirgui álggahuvvo ođđasit. Buoret bearráigeahčču unnidivčče dákkár lobihisvuodaid boazodoalus, gos steampilastin addá vejolašvuoda doaimmahit beaktillis bearráigeahču.

Ášši 2 ovddiduvvon áirasa Hartvik Hansen bokte. Sámi joavku:

Geassemánu 10. b. 1977 mohtorjohtalusláhka ja nášuvnnalaš ásahus maid Birasgáhttendepartemeanta lea mearridan miessemánu 15. b. ja juovlamánu 3. b. 1990 rievdadusaiguin ja Johtočála T-5/92 mearridit mohtorjohtalusa mehciin ja čázadagain.

Sámi joavku váidala dađistaga gáržžidemiid juohke háve go ođđa johtočálu boahta. Konkrehta evttoha min joavku ahte Sámediggi vállje lávdegotti mii galgá árvvoštallat johtočállága T-5/92 sámi dárbbuid ektui. Otná dili rievdan lea balddahahtti ja Finnmárkku Fylkkamánni lea dovddahan gielddaide ahte dispensašuvdna bivdui, meahcásteapmái, guolásteapmái ja muorečoaggimii ii sáhte addot nášuvnnalaš ásahusa § 6 mielde. Bivdit Sámediggeráđi árvvoštallat min evttohusa válljet lávdegotti (ráddjejuvvon lohku) vejolaš mandáhtain lávdegoddái.

ČOAHKKINGIRJI 1/95 MEARRÁDUSOASSI

Ášši 3 ovddiduvvon áirasa Roger Pedersen bokte, Sámi joavku:

SÁMI ÁLBMOTBEAIVI

Lea dál sullii jagi áigi dassáži go Sámi joavku ovddidii evttohusa nannet sámi álbmotbeaivvi árvvu. Leat oaidnán ahte maiddái earátge leat ohcalan seamma. Danin evttohit Sámi joavkku bealis čuovvovaš evttohusa:

Berre nammaduvvot Norgga, Ruota, Suoma ja vejolaččat Ruošša beal oktasaš lávdegoddi mearridan dihte rámma dán beaivái.

Lea lunddolaš ahte Norgga Sámediggi váldá oktavuoda eará riikkaid oassálastiide dán lávdegotti hárrái.

Ášši 4 ovddiduvvon áirasa Øystein Ballari bokte, NSR-a sámediggejoavku:

GUOLÁDAGA BOAZOGUOHTONGUOVLLUID LÁIGOHEAPMI

Sámedikki dihtosii lea bohtán ahte OD Norggas ja Ruoššas barget šiehtadallamiiguin boazoguohtonguovlluid láigoheami birra Guoládagas Norgga boazosápmelaččaid várás. Nu go mii diehtit de lea ášši joavdan mearridanmuddui, nu ahte bargu láigoássiin joatkašuvvo ja ollašuvvá sierra láigošiehtadusain Norgga ja Ruota gaskka.

Earret eará galgá dollot lagamuš áiggis čeahkin gaskal OD-a, guoskevaš boazodoalliid iešgudet áirasiid, NBR-a, boazodoallohálldahusa ja eará departemeantaid.

Mii muosihit ahte bargu lea ollen nu guhkás vaikko Sámediggi dahje Barentsguovllu álgoálbmogiid lávdegoddi eai leat leamaš mielde hutkanbarggus. Áššis lea deatalaš vuodđolaš álgoálbmotpolitihkalaš bealit mat guoskkahit eanet sámiid go dat geaidda njulgastaga gullá Norgga ja Ruošša bealde.

Sámediggi sihtá Sámediggerádi váldit ášši ovdan OD-ain nu ahte oassálastin sámiid bealis maid ferte dagahit ahte Sámediggi ja Barentsguovllu álgoálbmogiid lávdegoddi leat mielde.

Ášši 5 ovddiduvvon áirasa Heaika Skum bokte, Guovdageainnui Dáloniid Listtu sámediggejoavku:

SÁMEGIELA DILLI JA ÁRVU

Sámediggi nammada sierra lávdegotti mii oažžu válddi geahčadit ja árvalit rievdadusaid njuolggadusain man mielde giellaruđat juolluduvvojit. Dasa lassin oažžu dát lávdegoddi válddi geahčadit movt ovdánahttit sáme giela dili ja árvvu sihke Sámedikkis ja muđui sámi servodagas.

Ášši 6 ovddiduvvon áirasa Geir Tommy Pedersen bokte, NSR-a sámediggejoavku:

SÁMI TV

Sámi TV ferte duohtan dahkkot

NRK TV háliida ahte ásahuvvo juo dán jagis riikaviidosas "helpenkánala". Guorahallan dán ođđa sáddaga birra lea geigejuvvon kulturminister Åse Klevelandii. NRK-2 guorahallama

ČOAHKKINGIRJI 1/95 MEARRÁDUSOASSI

oktavuođas ja boahttevaš barggus sáddagiin berrejit sápmelaččat oažžut vuoiggalaš saji mediafálaldagas. Dát mielddis buktá ahte Sámi mediat fertejit gokčat olles Sámi ja buot suopman- ja kulturjoavkkuid nu dássedit go vejolaš. Sámi mediadiehtujuohkimis lea sámegiella guovddášis ja dan ferte vuhtii váldit. Erenoamážit lea dát hirbmat mávssolaš mánáide ja nuoraide TV oktavuođas.

Stuorra oassi sápmelaččain eai máhte sámegiela otne ja dan dihte eai sáhte ávkkástallat sámegiela sáddagiid mat leat NRK Sámi Radios. Dát dagaha ahte stuorra oassi sámi álbmogis eai beasa duodas doaibmat sámi servodagas. Dát guoská erenoamážit daidda sámiiide geat leat massán giela. TV lea odne áidna media gos aktanis sáhtá atnit guokte giela diehtujuohkimis.

Erenoamážit lea deatalaš ahte sámít ožžot saji TV TV-mediai ja áigi berre leat láddan sierra odassáddagiidda sámegillii TV-s.

Álggus berre NRK farggamusat ásaht sámi doaimmahusa Nordnytt sáddagiid oktavuođas, mii galgá leat álgun sámi TV-ii. Sámi mielbargit berrejit maid jođánepmosit virgáibiddjot báikkálaš kántuvrraide olggobeal Sis-Finnmárkkku, nu ahte eará guovllut, suopmanat ja kultuvrajoavkkut ožžot seamma vejolašvuoda oassálastit. Dát ferte dahkkot vuoi olles sámi álbmot bbeassá oassálastit sámi servodatdigáštallamiin. Loahpalaš mihttomearrin ferte leat oažžut mediafálaldaga mii oliha sámi álbmogii rastá riikarájiid.

Ášši 7 ovddiduvvon áirasa Magnhild Mathisen bokte, Bargiidbellodaga sámediggejoavku:

MINERÁLA- JA BÁKTEROGGANDOAIMMAT VUOIGATVUOĐA GAŽALDAGAIÐ ČIELGGADEAMI OKTAVUOĐAS

Sámediggi oaidná ahte muhtun áiggi lea leamaš oalle ollu ballu mineráladoaimmaid oktavuođas, erenoamážit Sis-Finnmárkkus.

Lea dárbbaslaš ahte dál šaddá dárbbaslaš ráfi dán hárrái, nu ahte Sámi vuoigatvuođalávdegoddi sáhtá loahpahit barggus dakkár vuogi mielde go lei jurddašuvvon go čielggadeapmi álggahuvvui. Lassin dasa lea dárbu muitit minerálaláhkalávdegotti barggu - mii maid vurdo lagamuš áiggis.

Nu go otná lágat leat hápmejuvvon nugohčoduvvon muhtahahtti minerálaid oktavuođas, dovddasta Sámediggi ahte lea váttis bissehít ohcandoaimmaid. Go lea sáhka muhtekeahtes minerálain, lea eanaeaiggát mii sáhtá mearridit galgágo addot lopi ohcat. Finnmárkkus lea lága mielde stáhta mii sáhtá dákkár lobi addit.

Dáinna vuoduin háliida Sámediggi ahte:

1. Stáhta orgánat ávžžuhuvvojit leat várrugasat addit lobi ohcat muhtekeahtes minerálaid.
2. Minerála- ja bákteroggandoaimmat earret ohcamat, gildojuvvojit dassáži go Sámi vuoigatvuođalávdegotti ja minerálaláhkalávdegotti čielggadeamit lea gárvásat ja politihkalaččat meannuduvvo.
3. Dáhtut Sámediggeráđi dán ovddidit guovddáš politihkalaš eiseválddiide.

ČOAHKKINGIRJI 1/95 MEARRÁDUSOASSI

Ášši 8 ovddiduvvon áirasa Tore Bongo bokte, NSR-a sámediggejoavku:

FRIIJJAMEARKKAID RÁHKADEAPMI MAIN LEAT JIEPMALUOVTTA BÁKTEGOVAID VUOĐĐUN

Áltá poastakántuvra lea dáhttun Sámedikkis cealkámuša Jiepmaluovtta báktegovaid geavaheamis friijjamearkkain. Sámedikki hálddahus lea vástidan jearaldahkii juovlamánu 22. b. 1994 reivves gos daddjo ahte Sámediggi ii vuosttil ahte friijjamearkkain geavahuvvojit Jiepmaluovtta báktegovat vuodđun nu guhká go das deattuhuvvo ahte báktegovat leat oassin ovdalaš sámi eallimis ja sámi kultuvrras. Lassin dasa Sámediggi deattuha reivvestis ahte lea deatalaš ahte muittuhuvvo ahte báktegovat leat sápmelaččaide gullevaččat ja lea hui váidalahtti jos dát ii ovdanboade friijjamearkkaid ráhkadeamis. Sámi kultuvra ja ovdalaš sámi eallindáhpáhusat eai galgga adnot jos sápmelašvuolta ii doahttaluvvo, ja jos nu ii dahkko de leat Sámedikki mielas sámi kulturmuittut fasttit geavahuvvon.

Mediaid bokte leat ožžon diehtit ahte Finnmárkku fylkkakonservahtor lea vuosttildan Sámedikki cealkámuša ja dadjan ahte ii leat duodaštuvvon ahte báktegovat gullet sápmelaččaide. Diehtit maid ahte Áltá poastakántuvra lea ovddidan evttohusa báktegovaid geavaheami birra poastta friijjamearkabálvalussii, almmá vuhtiiváldimis Sámedikki mearkkašumiid ja eavttuid geavaheami hárrái.

Sámediggi bivdá rádi ovddidit ášši poastta friijjamearkabálvalussii.

Ášši 9 ovddiduvvon áirasa Geir Tommy Pedersen bokte, NSR-a sámediggejoavku:

OPPA GÁIVUOTNA BERRE GULLAT SÁMI OVDDIDANFOANDDA DOAIBMAGUVLUI

Otne lea Gáivuona suohkan Sámelága giellanjuolggadusaid doaibmaguovllus mielde, muhto dušše bealli suohkanis lea mielde Sámi ovddidanfoandda doaibmaguovllus.

Mearrádus almmuhuvvon odđa áššid hárrái:

Buot almmuhuvvon odđa áššit sáddejuvvojit Sámediggerádi meannudeapmái.

ÁŠŠI 08/95 LOTNOLASEALÁHUSPROŠEAVTTA EVALUEREN - NIBR-RAPPORTA

Áššebáhpirat:

- 1994 juovlamánu NIBR-rapporta 1994:22
- Samediggeplána 1994-97 áigodahkii
- Mearrádus áššis 34/94 Sámi ovddidanfoandda evalueren - NIBR-rapporta
- Geahččalanprošeavtta njuolggadusat, fápmui biddjon 01.01.93
- Sámi ealáhusrádi 21.12.94 ávžžuhus foandda doaibmaguovllu ealáhuskántuvraide buktit cealkámušaid
- Káivuona, Návuona, Kárášjoga, Deanu ja Kárášjoga gielddaid cealkámušat
- Davvesiidda ja Guovdageainnu gielddaid reivvet
- Måsøy Utviklingsselskap as 09.01.95 cealkámuš
- Árvalus ja mearrádus áššis SN 02/94 - Lotnolasealáhusprošeavtta evalueren
- Sámi ealáhusrádi čoahkkingirji 1/95

Sámediggi mearridii čuovvovaččat:

Iešguđet ealáhusaid lotnolasvuohta lea sámi guovlluid árbevirolaš heiveheapmi. Sámediggi lea ovdal dadjan ahte guovllupolitihkalaš mihttomearri lotnolasealáhusaid nannema hárrái lea čielgasit seamma go unnitálbmogiid celkojuvvon dárbu nannet sámi kultuvrra ja servodateallima. Norsk institutt for by- og regionforskninga (NIBR) rapporta 1994:2 doarjaga birra lotnolasealáhusaide sámi guovlluin čájeha ahte ealáhusaid gaskasaš lotnolasvuohta ja lotnolassii eará fitnuiguin, nannešii dietnasa ja dagašii ekonomii ja nannoseabbun iešguđet ealáhusaid jorramiid ektui.

Lotnolasealáhusprošeakta oainnusin dahká dárbbu ásahtit doarjjaortnega mii lea jurddašuvvon olbmuid geat iešguđet ealáhusain ja doaimmain barget lotnolassii. Evalueren lea čájehan ahte maiddái smávva ruhtaveahki lea mávssolaš geavaheaddji dietnasa ektui, ja ahte ekonomálaš váikkuhangaskaomiid geavaheapmi sáhtta leat mielde lasiheamen sisabođu lotnolasealáhusaid bokte. Danin berre nugo Sámediggi ovdal lea dadjan lotnolasealáhusprošeakta jotkojuvvot ja dahkon bissovaš doarjjaortnegin. Berre sihkkarastot jahkásaš doarjja sihkkarastin dihte doaimmaid mat sáhttet heivehuvvot lotnolassii earáiguin.

Lotnolasealáhusprošeavtta duogážin lei riddo- ja vuotnaguovlluid sámi álbmoga vuostálastin árbevirolaš lotnolasealáhusaid heaittiheniid hárrái dán guovlluin. Lotnolasealáhusaid bissovaš doarjjaortnegiid joatkin fertejit dan dihte sihkkarastit riddo- ja vuotnaguovlluid sámi álbmoga árbevirolaš ealáhusvuođu.

Sámediggi áigu danin atnit vuodđun ahte bissovaš doarjjaortnegat jotkojuvvot dain vuodđokomponenttain (duodji, meahcceealáhusa, smávit eanadoallu, guolásteapmi ja boazodoallu) maidda prošeakta guoskkai. Duoji ja meahcceealáhusa várás eai gávdno otna makkárga doarjjaortnegat. Dán guovtti ealáhussii berre ásahtuvvot bissovaš doaimmadoarjjaortnet.

Vuotnabivddu várás maid berre árvvoštallot bissovaš doaimmadoarjjaortnet. Viidásit lea Guolástusdepartemeanta nammadan lándegotti guorahallat sámi guolástusealáhusa. Doarjjaortnega vuotnabivddu várás ferte árvvoštallat lotnolasealáhusprošeavtta evaluerema rávvagiin ja Sámedikki iežas guolástusčielggadusaid rávvagiin.

Boazodoalu ja eanadoalu várás gávdnojit otna sierra doaimmadoarjjaortnegat.

Sámediggi lea nammadan lándegotti ráhkadit eanadoalloplána sámi ássanguovlluid várás. Viidáseabbut lea Sámediggi evalueren iežas doarjjaeavahusa Sámi ovddidanfoandda bokte eanadoalloáugumušaide. Boahteáiggi bissovaš doarjjaeavahusa eanadollui ferte árvvoštallat sámi eanadoalloplána rávvagiid oktavuodas ja SOF-a eanadoalloarjagiid evaluerema oktavuodas.

Sis-Finnmárkku nuppástuhttinprográmma lea biddjon johtui boazodoalu várás. Lotnolasealáhusprošeakta lea čájehan ahte lea stuorra dárbu doarjjaortnegiid dakkár lotnolasealáhusaid doaimma ja ovddideami várás mat leat čadnon boazodollui, ja ahte dát berrejit jotkojuvvot. Dán fertešii árvvoštallat nuppástuhttinprográmma oktavuodas.

Lassin dasa, ja čadnon doaimmaoassái, berre ásahtuvvot stipeandaortnet álggaheaddjiid várás. Dát galggašii čadnot Sámi ovddidanfoandda eará doaimmaide. Dát livčče veahkkin ovddidit eambbo ollislaš ealáhuspolitihka dakko bokte ahte lotnolasealáhusa bargit juo álggahandásis fidnejit ruđaid maid Sámediggesystema hálddaša.

ČOAHKINGIRJI 1/95 MEARRÁDUSOASSI

Sámediggi mearrida dárkilit njuolggadusaid lotnolasealáhusortnega várás Sámi ealáhusráđi árvalusa vuodul. Njuolggadusat galget guoskat váikkuhangaskaomiide, eanadieđalaš ráddjemiidda ja ortnega dárilit organiseremii.

Eaktun ásaheapmái lea dattetge ahte Sámi ealáhusráđđái addo dárbašlaš ruhta doarjjaortnega várás.

Doaimmadoarjjaortnet lotnolasealáhusaid várás evaluerejuvvo go lea doaimban golbma jagi.

ÁŠŠI 09/95 DIEĐÁHUS BOAZODOALU BIRRA

Áššebáhpirat:

- Boazodoalu 1993 dieđáhus - boazodoallojahláhkái cuoŋománu 1. b. 1993 rájes njukčamánu 31. b. 1994 rádjái
- Boazodoalloealáhusa ollislaš rehketoallu, 1993 rehketoallu, 1994 bušeahtta

Sámediggeráđđi ovddida čuovvovaš árvalus Sámediggái:

Boazodoalu 1993 dieđáhus čilge bures boazodoallohálddašeami barggu ovddit boazodoallojagi. Ovttas Ekonomalaš lávdegotti "Boazodoalu ollislaš rehketoaluin" čilgejuvvojit ealáhusa dilli ja ealáhusa ja hálddašeami boahtteáiggi hástalusat.

Stuorradiggedieđáhus nr. 28 (1991-92) Nana bissovaš boazodoallu, lea vuodđun boazodoalu orgánaid otná hálddašeamis. Dieđáhusa guovddáš beallin lei čatnat boazodoallopoltiikka stuorat sáme- ja servodatpolitiikkalaš oktavuhtii. Boazodoalu 1992 dieđáhusa meannudeami oktavuodas Sámedikkis cuiggoduvvuige go justa dát mihttomearri ii lean obba namuhuvvonge dieđáhusas. Dán oasis ii leat makkárge rievdadus dán dieđáhusas. Sámediggi háliida geardut Sámedikki, Stuorradikki ja Ráđđehusa gohččuma ásahtit boazodoallohálddašeami mii nannoseabbot vuhtiiváldá ahte boazodoallu lea huksejuvvon sámi giela, árbevieru ja riektiipmárdusa ala, seammás go maiddái eará servodatberoštumit vuhtiiváldojit.

Resursavuodđu

Ekonomalaš ja ekologalaš ceavci boacodoallu lea nuppástuhttima okta dain guovddáš mihttomeriin mii lea boazodoalus ealáhussan ja boazodoallohálddašeamis ealáhusa eiseváldin. Dát bohtá maid čielgasit ovdan boazodoallostivrra mearkkašumiin ealáhusa rievdamá hárrái.

Sámediggi lea oaidnán ahte boazolohkku Finnmárkkus 1.4.1994:s lea 13.000 heakka vuollelis go mearriduvvon bajimuš lohku. Seammás divvu boazodoallostivrra gažaldaga leago gustovaš bajimuš boazolohkku riehta resursavuodu ektui. Sámedikki oainnu mielde livčče riehta dákkár dilálašvuodas fágalaččat geačhadit resursavuodu odđa bajimuš boazologu ektui ovdal go čavgejuvvojit doaimmat geahpedan dihte boazologu ain eambo. Sámediggi lea ovtta oaivilis boazodoallostivrrain das ahte lea deatalaš garvit bággodoaimmaid.

Sámediggi háliida deattuhit dohkálaš resursabearráigeahču dárbbu, mii ráhkada dárbašlaš vuodu mearridit iešguđet guovlluid guohtoneatnamiid geavaheami. Eaktun dasa ahte ealáhusa siskkoabealde ja ealáhusa olggobealde lea dárbašlaš luohhtámuš hálddašeapmái, lea ahte mearrádušat dahkkojit nu nanu fágalaš vuoduin go vejolaš.

ČOAHKKINGIRJI 1/95 MEARRÁDUSOASSI

Boazolohkan lea okta dain doaimmain mat leat boazodoalu hálddašeami vuodđun. Sámediggi oaidná ahte boazodoallostivra atná jahkásaš lohkamiid fágalaččat dohkálažžan, ja ahte stivra lea dáhtton hálddahusa rahčat nu ollu go nákce eastadit dárbbášmeahttun eahpádusa dáid lohkamiid hárrái.

Guhtoneatnamiid árvvoštallamis lea maid deatalaš kártet ollislaš mohtorjohtalusa geassesiivvus.

Doaluid lohku

Sámediggi lea eatnat gerddiid čujuhan dárbei árvvoštallat boazologu reguleret doaluid dásis. 1994-95 boazodoallošiehtadusa oktavuodas šiehtadanbealit vuolggahedje áššin ahte boazodoallohálddahus galgai čielggadit váikkuhusaid dákkár vejolaš regulerema oktavuodas. Sámediggi diehtá diedusge ahte dát bargu álggahuvvui maŋŋá ovddit boazodoallojagi loahpa, man birra dát dieđáhus lea. Muhto diggi bivdá čielggadusa bohtosa ovddiduvvot Sámediggái nu jođánit go vejolaš.

Ealáhusa ekonomii

Sámediggi lea duhtavaš go boazodoalloealáhusa ekonomalaš sisaboađu viggan heajos guvlui lea dál bisánan. Bohccobiergohaddi lea buorránan seammás go máksolassáneami orru dál buorebut sáhttimin stivret. Sámediggi áigu mielas čuovvut mielde mii viidásit dáhpuhuvvá ja áigu maŋŋá buktit konkrehta mearkkašumiid ekonomalaš lánvegeotti árvvoštallamiidda 1995-96 boazodoallošiehtadusa oktavuodas. Boazodoallostivra árvvoštallá boazologu njiedjama leat sivvan dasa ahte produkšuvnna kvalitehta lea buorránan.

Sámediggi váillaha čilgehusa duodjeealáhusa mávssolašvuodas boazobargiide ja duodjeealáhusa oktavuodas boazoealáhussii.

Guovttebeallásaš boazodoallokonvenšuvnnat

Boazodoallostivra lohka Norgga, Suoma ja Ruota gaskasaš boazoguohton-konvenšuvnna leat váttisin čadahit ja geavahit. Sámediggi lea mearkkašan stivrra cuiggodeami dása ja doarju gáibádusa farggamusat geahčadit gustovaš konvenšuvnnaid. Sámedikki bealis lea maid lunddolaš guorahallat dáid gažaldagaid sámi álbmotválljen orgánaid ovttasbargočoahkkimiid oktavuodas.

Sámedikki mielas lea miellagiddevaš oaidnit ahte ovttasbargu Norgga ja Ruošša boazodoalloberoštumiid gaska jotkojuvvo. Lea eahpitkeahhtá veara bargat viidáseabbut boazoguohtonkonvenšuvnna jurdagiin Norgga ja Ruošša gaska. Sámediggi áigu dainna eavttuin ahte dát bargu maddái ovddida sápmelaš boazodoalu Ruoššabealde, doarjut inittiivvaid mat dán oktavuodas ovddiduvvojit.

Hálddahuslaš doaimmat

Giella- ja bargoministar Gunnar Berge dieđihii dan oktavuodas go Sturradiggi meannudii Sd.died. nr. 52 Norgga sámepolitihka birra ahte boazodoalu hálddašeapmi galga guorahallot. Sámediggi váillaha dán guorahallama.

Sámediggi šalloša go boazodoallohálddahus lea váilevaš bálkárudaid geažil ferten vulos prioriteret iežas olggosguvlui doaimma. Seammás čujuhuvvo maid dasa ahte váilevaš olmmošlaš ja ekonomalaš resurssat eastadit boazodoallohálddašeami sámi giella- ja kulturgelbbolašvuoda nannema. Sámediggi celkii diimmá meannudeamis gažaldahkii hálddahuslaš rámmaid lasiheami hárrái:

ČOAHKKINGIRJI 1/95 MEARRÁDUSOASSI

"Jos hálddahaslaš rámmaid lasiheapmi sáhtta prioriterejuvvot boazodoallohálddašeami sámi giela ja kultuvrra nannemii, áigu Sámediggi almmá makkárga eavttuid doarjut daid iniciatiivvaid maid boazodoallostivra ovddida lassiresurssaid ektui." Ášši 21/94 Boazodoalu 1992 dieđáhus.

Sámediggi geardu dán doarjaga ja vuordá vejolaš konkrehta vuolgagiid dán áššis.

ÁŠŠI 10/95 SÁMEDIKKI JA VUOLLÁSAŠ RÁĐIID JAHKEDIEĐÁHUS

Áššebáhpirat:

- Sámediggeplána 1994 - 1997 áigodahkii
- Sámedikki 1993 jahkediđáhus
- 1994 jahkediđáhusat - vuollásaš ráđit:
 - Sámi kulturráđđi
 - Sámi ealahusráđđi
 - Sámi giellaráđđi
 - Sámi kulturmuitoráđđi

Sámediggi mearridii čuovvovaččat:

Sámediggi ovddida dáikko bokte iežas 1994 jahkediđáhusa.

SÁMEDIKKI
1994
JAHKEDIEDÁHUS

Mearriduvvon Sámedikkis guovvamánu 22. b. 1995

ÁLGOSÁNIT

Lea váidalahtti go 1994:s ledje mánga čielga ja konkrehta ovdamearka dasa ahte mis váilu váikkuhanfápmu guovlluideamet gáhttemii. Jurddašan dalle erenoamážit dan birra makkár beroštumi máilmmi stuorámus ruvkesearvvit leat čájehan min guovlluide. Ovdáneapmi čájeha ahte lea hoahppu nannet vuoigatvuoda dili nu ahte lea vejolaš sihkkarastit resurssaid min álbmogii ja boahktevaš buolvvaide buoremussan.

Čavččabealde oassálaste sámít Norggas, Ruotas ja Suomas álbmotjienasteapmái - gudege riikkas sierra - mearridit dán golmma guoskevaš riikka oktavuoda Eurohpa Uniovdnii. Bohtasa diehtit mii buohkat. Ollugat leat hupman ahte šaddá fas odđa rádji Sápmái. Mus lea váttis jáhkkit ahte dát dagahivčče stuorát váttisvuodaid go dat mat mis juo leat. Davviriikkalaš ovttasbargu joatkašuvvá nugo ovdal. Munnje ii leat dattetge váttis oaidnit njuolgggo ovdamuni. Go Norga lea olggobealde EU:a, de sáhtta dat ovddidit eamiálbmotpolitihka friddja almmá eará riikkaid caggamiid dán deatalaš barggus. Dát guoská várra erenoamážit gažaldahkii luondduresurssaid sámi váikkuhanfápmu ja hálddašeami birra.

XVII olympiijagilvvut Lillehammeris ledje dáhpáhusat maidda eatnasat čájehedje stuorra beroštumi, ja leat maŋit áiggis árvoštallon leat erenoamáš bures lihkostuvvan. Maŋŋá veahá gičči ráhkkanearmi oktavuodas ášahuvvui maiddá sámi oassi ja čadašuvvui bures. Doaluid bokte čalmmuštuvojedje sámi kultuvrras ollu oasit stuorra álbmogii sihke sis- ja olgoriikkas nugo ulbmil leige ovdal gilvvuid.

Vássán jagis lea maiddá leamaš ollu sáhka oahpahusa birra. Sámediggi lea jagi mielde buktán oainnuidis dasa movt sámi mánát galget oazžut oahpahusa mii healbuda sin doalvut sámi giela ja kultuvrra viidáseabbot. Lea ja ain galgá leat mihttomearrin ráhkadit oahpahusfálaldaga sámi mánáide mii dahká skuvlla sámi servodaga positiivvalaš ovddideaddjin Vuodđolága ulbmila mielde.

Nugo diehtit de lea sámi ealáhusain eanadoalu, guolástusa, boazodoalu, duoji ja meahcceresurssaid ávkkástallama bokte guovddáš sámi servodagas. Nugo eanaš vuodđoealáhusat de dárbašit sámi ealáhusatge buori ja rivttes resursahálddašeami. Sámediggi lea bidjan ollu barggu sihkkarastit sámi ealáhusaide buori vuodu doaimmat seamma guovddáš jais go ovdal boahktevaš jagiinge. Guolástusaid oktavuodas bargá Sámediggi dan ala ahte mearrasámi guovllut dorskereguleremiid bokte ožžot mealgat stuorát bivdoeriid smávva fatnasiidda. Dás livčče stuorra mearkkašupmi ekonomálaš boaduide, ja ássamii ja loaktimii dán guovlluin.

1994:s lánkiimet odđa ja deatalaš lánkki eambo ollislaš sámi iešstivrejumi guvlui. Dán jagi sámi kulturmuittuid hálddašeapmi sirdojuvvui Sámedikki háldui. Vaikko ii šaddange justa nugo leimmet vuordán, de lea dát dárbašlaš lánki oazžut duohta váikkuhanfápmu iežamet kulturmuittuide ja ná sáhttit duodaštit ja suodjalit iežamet historjjá. Dán barggu goziha sierra sámi hálddahušapparáhta mas leat guovllukántuvrrat sámi guovlluin Snoasás máddin gitta Unjárgii davvin.

Ole Henrik Magga

1 SÁMEDIKKI ORGANISEREN

1.1 ÁLGGAHUS

Dan rájes go Sámediggi ásaheami rájes 1989:s mihttomearrin váldit badjelasas eanemus vejolaččat doaimmaid surggiin mat nannosit gusket sámi servodahkii. Sámediggi lea bargan nannet iežas siskkáldas vuogádaga vai dát doaibmá daid doaimmaid ektui mat vurdojuvvojit dahkkot. Sámediggi válddii badjelasas 1993 bušeahhtajagi rájes ollu hálddašandoaimmaid. Sámedikkis lea ovdasvástádus buot ortnegiin mat 1993 rájes leat biddjon stáhtabušeahta Sámedikki bušeahhtakapihttali 0540.

1.2 POLITIHKALAŠ VUOGÁDAGA ORGANISEREN

Sámedikki politihkalaš oassi lea organiserejuvvon ná:

- Sámedikki ollesčoahkkin
- Sámedikki čoahkkinjodihangoddi
- Sámediggeráđdi

Dáid orgánaid doaimmat juohkásuvvet čuovvovaččat:

Sámedikki ollesčoahkkin

Sámedikki ollesčoahkkin lea Sámedikki bajimus orgána. Ollesčoahkkin sáhtta ieš mearridit doaimmaidis daid rámmaid mielde mat leat mearriduvvon lágas, geassemánu 12. b. 1987, nr.56 Sámedikki ja eará sámi riektidiliid birra. Sámedikki ollesčoahkkin mearrida dikki čoahkkinortnega ja regulere vuollásaš orgánaid doaimmaid.

Sámedikki čoahkkinjodihangoddi

Čoahkkinjodihangotti välljen ja čoahkkinjodihangotti doaibma lea regulerejuvvon čoahkkinortnega paragrafain 9 ja 16. 16. paragrafas, gohččun ja čoahkkinjodiheapmi, oidno ahte čoahkkinjodihangoddi ovddida áššelisttu Sámedikki čoahkkimiid várás, ja gohčču ja jodiha Sámedikki ollesčoahkkimiid.

Sámediggeráđdi

Sámediggerádis leat presideanta, sadjásaš presideanta ja 3 ráđđelahttu. Rádi ovdasvástádus lea jodihit Sámedikki doaimma. Ráđdi lea välljejuvvon eanetlohkoválggaid bokte Sámedikki bissovaš lahtuid gaskkas.

1.3 SÁMEDIKKI HÁLDDAHUSORGÁNAID ORGANISEREN

Sámedikkis lea leamáš, gitta ásaheami rájes 1989:s mihttomearrin váldit badjelasas eanemus vejolaččat doaimmaid surggiin mat nannosit gusket sámi servodahkii. Sámediggi lea bargan nannet iežas siskkáldas vuogádaga vai dát doaibmá daid doaimmaid ektui mat vurdojuvvojit dahkkot. Sámediggi válddii badjelasas 1993 bušeahhtajagi rájes ollu hálddašandoaimmaid. Sámedikkis lea ovdasvástádus buot ortnegiin mat 1993 rájes leat biddjon stáhtabušeahta Sámedikki bušeahhtakapihttali 0540.

Dáid ortnegiid beaivválaš hálddašeami várás mearridii Sámediggi ásaheami vuollásaš ráđiid main leat sierra hálddahusat gozihit dáid doaimmaid.

ČOAHKKINGIRJI 1/95 MEARRÁDUSOASSI

Ráđđestruktuvra

Sámediggi lea ásahan čuovvovaš vuollásaš hálddašanorgánaid:

- Sámi ealáhusráđđi
- Sámi kulturráđđi
- Sámi giellaráđđi
- Sámi kulturmuitoráđđi

Dáid ráđiide juogaduvvojit hálddašandoaimmat ja doibmet maiddá fágapolitiikkalaš ráđdeaddiorgánan.

Lávdegoddi, maid Sámediggeráđđi nammadii lea čielggadusastis árvvoštallan boahhtevaš sámi oahpahussuorggi organiserema ja válddi sirdima Sámediggái. Sámediggi meannudii čielggadusa 1994 čakčamánu, viiddis gulaskuddanvuoru maŋŋil, geahča čuoggá 2.7. Dál lea Sámediggi mii nammada Sámi oahpahusráđi, ja SOR oážžu bušeahta ja bargguid GOD-s.

Ráđiid lokaliseren ja hálddahusat

Juohke ráđđái lea ásahuvvon sierra hálddahus. Hálddahusat leat čuovvovaš báikkiin:

Sámi ealáhusráđđi	Karášjogas (seamma visttis go dikki váldohálddahus)
Sámi kulturráđđi	Divttasvuonas
Sámi giellaráđđi	Guovdageainnus
Sámi kulturmuitoráđđi	Unjárggas (váldohálddahus)

Sámi kulturmuitoráđis lea sierra distriktaápparáhta. Snoasái lea ásahuvvon kántuvra man hálddašanoavddasvástádussii gullá lullisámi guovlu. Tromssa distriktakántuvrras lea ovddasvástádus Tromssa ja Norlánda fylkkain. Unjárgga kántuvrras fas Finnmárku fylkkas. Birasgáhttendepartemeanta lea muđui mearridan ásaht distriktakántuvrra sámi kulturmuitoráđtemii Budedjui masa gullet Norlánda fylka máttás Rana gieldda ráđjai.

Bušeahta juogadeapmi ja doaimmat

Sámedikki vuollásaš ráđit gullet stáhtabušeahta kapihttalii 0540. Sámediggi mearrida dáid ráđiid doaibmabušeahtaid ja bargguid.

Sámediggi mearridii ná juogadit hálddašandoaimmaid go juogadii ruđaid doaibmapoasttaide dikki 1994 bušeahtas:

Sámi ealáhusráđđi:	- Sámi ovddidanfoanda - Lotnolasealáhusa geahččalanprošeakta - Duodjedoarjja - Sámi nuoraid oahppostipeanda
Sámi kulturráđđi:	- Sámi kulturfoanda - Sámi kulturguovddáš Árborddes - Sámi kulturorganisašuvnnaid doarjja - Sámi mánáid bajásšaddaneavttuid doarjja - Sámi girjelágádusaid doarjja
Sámi giellaráđđi:	- Sámi dulkonbálvalusat ja guovttegielalašvuhta - Doarjja gielddaide ja fylkagielddaide
Sámi kulturmuitoráđđi:	- Sámi kulturmuittuid hálddašeapmi

Earret Sámi kulturmuitoráđi, de lea Sámediggeráđđi vuollásaš ráđiid hálddahusmearrádusaid váidalusásahus. Kulturmuitoráđi mearrádusaid váidalusásahus lea Riikaantikvára.

ČOAHKKINGIRJI 1/95 MEARRÁDUSOASSI

Doaimmaid lassin, mat ovdelis leat namahuvvon juogada Sámediggeráddi rudaid sámi organisašuvnnaide, ja Sámedikki joavkočalliid doarjaga.

2 SÁMEDIKKI POLITIHKALAŠ DOAIBMA

2.1 ÁLGGAHUS

Sámedikki doaibma ja boahttevaš hástalusat ja vejolašvuodát čatnasit viehka muddui Norgga sámpolitiikka prinsihpalaš vuodu ovdáneapmái. Dát politiikka áhahuvvui 1987:s ja 1988:s dan oktavuodas go sámeláhka bodii ja sámiiid riektidilli čádnui vuodđoláhkii, ja man vuodđun lea ahte sámít leat sierra álbmot ja etnálaš minoritehta. Dán áiggi rájes lea Norga ratifiserii ILO-konvenšuvnna nr. 169, eamiálbmogiid ja čearddalaš álbmogiid hárrái iešmearrideaddji riikkain. Konvenšuvdna guoská sápmelaččaide. Dan rájes viiddiduvvui stáhtaeiseválddiid sámpolitiikka prinsihpalaš vuodđu maiddái guoskat sápmelaččaide eamiálbmogin.

Sámedikki mielas lea dál bajit dási mearkkašupmi ovddidit sápmelaččaid ja stáhtaeiseválddiid gaskasaš oktavuoda, nu ahte vuolggasadjin lea eamiálbmotdoaba. Dát guoská erenoamážit daid globaliseren- ja gaskariikkalaš proseassaide mat sámpolitiikka orrot leamen lagamuš boahtteáiggi sihke sápmelaččaid iežasat gaskariikkalaš ángiruššamiid vuodul eamiálbmotpolitiikkain máilmmis, ja daid gaskariikkalaš rahčamušaid vuodul mat eiseválddin leat.

Nu leatge Sámedikki politiikkalaš doaimmas mánga beali. Dat leat earret eará vuolggahit sámpolitiikkalaš doaimmaid ja eará doaimmaid omd. regiovdnapolitiikkalaš ja distriktapolitiikkaš doaimmaid, juohkit dieđuid sápmelaččaid dilálašvuodaid birra, bargat ovttas eará orgánaiguin sierralágan áššiid hárrái ja buktit vejolaš cealkámušaid áššiin maid eará orgánat ovddidit diggái.

2.2 STUORRADIGGEDIEĐÁHUS NOROGGA SÁMPOLITIHKKA BIRRA

Sd. dieđ. nr. 52 (1992-93), Norgga sámpolitiikka birra, lea vuosttas dieđáhus mas Ráddehus ovddida stáhta ollislaš ja prinsihpalaš sámpolitiikka, dan rájes go Sámediggi áhahuvvui 1989:s.

Sámediggi meannudii dieđáhusa 1994 guovvamánu ollesčoahkkimistis. Diggeri ovddidii ollu cealkámušaid dieđáhusa sisdollui ja sáddii dáid Stuorradikki gielalávdegoddái.

Čuovvovaččas lea válljejuvvon oassi deatálaš áššiin mat meannuduvvojede stuorradiggedieđáhusas ja maid Sámedikki mielas lea dárbu čuovvolit dán jahkedieđáhusas. Dát leat gaskariikkalaš konvenšuvnna ja šiehtadusat ja sápmelaččaid vuoigatvuoda dilli Norggas, oaidnu ILO-konvenšuvdnii nr. 169, lágaid odasmahttin sámi vuoigatvuodaid ja beroštumiid ektui ja Sámedikki kontitušuvnnalaš sadji. Vuolábealde leat áššit nugo stuorradiggedieđáhusas namuhuvvojit, Sámedikki cealkámušat daidda ja maid Stuorradikki gielalávdegoddi oaivvilda:

Sd. dieđ. nr. 52 (1992-93) Norgga sámpolitiikka birra	Sámedikki guovvamánu 8.-11. b. 1994 mearrádus áššis 08/94.	Árv. S. nr.116 (1993-94) gielalávdegotti árvalus Norgga sámpolitiikka hárrái
--	--	--

ČOAHKKINGIRJI 1/95 MEARRÁDUSOASSI

1: Gaskariikkalaš konvenšuvnnat ja šiehtadusat, ja sámi riektidilli Norggas

Ráddehus oaivvilda ahte gaskariikkalaš konvenšuvnnat ja šiehtadusat leat deatálaččat etnalaš minoritehtaid ja eamiálbmogiid riektidillái. Deatáleamosat leat ON 1966 konvenšuvdna siviila ja politihkalaš vuoigatvuodaid hárrái (27. artihkkal), ILO-konvenšuvdna nr. 169 Eamiálbmogiid ja čearddalaš álbmogiid hárrái iešmearrideaddji riikkain ja ON konvenšuvdna mánáid vuoigatvuodaid hárrái. Čilgejuvvo maiddá bargu ON eamiálbmot-deklarašuvnnain. Mii guoská sápmelaččaid riektidillái Norggas, de leat eiseválddit ovddideamen lágaid ja politihkalaš geavahusa mii dohkkeha sámi

vuoigatvuodaid ovddideami sápmelaččaid iežaset eavttuid mielde, ja stáhta geatnegasvuohta lámhit dasa vejolašvuoda. Oppalaččat go geahčá de dávista Norgga riektiovdáneapmi gaskariikkalaš riekti-ovdáneapmái eamiálbmotrievtti oktavuodas.

Norga lea sierra sámelága, vuoddolágaparagrafa, ja ILO-konvenšuvnna nr. 169 ratifiserema bokte viiddidan iežas prinsihpalaš vuolggasaji politihkasis sápmelaččaid guovdu minoritehtan ja eamiálbmogin. Norggas lea danin láidesteaddji sápmelaččaid gaskariikkalaš oktavuodain dán suorggis. Dán muttos viiddis prinsihpalaš ulbmilhápmehusat addet dulkonvejolašvuoda. Sámediggi gáibida systemáhtalaččat guorahallat sihke lágaid ja hálddahusortnegiid ovddidan dihte konkrehta politihka ja hálddašemi mihttomeriid ektui. Dán vuodul lea Sámedikkis stuorámus vuosteárvalus dán stuorradiggediedáhussii.

Lávdegoddi lea ovttaoavilis Ráddehusain ahte gaskariikkalaš konvenšuvnnat ja šiehtadusat leat deatálaččat etnalaš minoritehtaid ja eamiálbmogiid riektidillái. Lávdegoddi oaivvilda ahte dát ráhkadit deatálaš prinsihpaid Norgga eiseválddiid politihkkii sámi álbmoga guovdu. Dát mearkkaša ahte Norgga eiseválddit sihke vuodđudit politihka hápmema gaskariikkalaš riektiprinsihpaide ja oassálastet aktiivvalaččat dáid ovddideapmái guoskevaš gaskariikkalaš forain. Lávdegoddi deattuha ahte maŋimus logijagis lea dáhpáhuvvan stuorra ovdáneapmi Norggas mii guoská sámi álbmoga

riektidillái. Stáhtaeseválddit fertejit ain lágaid ja eará doaimmaid bokte sihkkarastit sámi servodateallima ja kultuvrra, sihkkarastit ahte sámit maiddá boahhteáiggis sáhttet bissut sierra álbmotjoavkun. (s. 8).

ČOAHKKINGIRJI 1/95 MEARRÁDUSOASSI

2: Oaidnu ILO-konvenšuvdnii nr. 169

Norgga lágat oppalaččat gehččojuvvon dávistit ILO-konvenšuvnna nr. 169 prinsihpaide. Muhtun lágat, nugo sámeláhka, gusket guhkkeli go njuotggo geatnegasvuodaide. Ovtta suorggis, eanavuoigatvuodaid birra, lea dattetge boahán eahpádus man viidát lágat ja geavahus dávistit konvenšuvdnii. Konvenšuvnna uhccimus standardat eai cakka Norgga eiseválddiid ovddideames riektigeavahusa mii lea viidát go maid konvenšuvdna gáibida. Norgga sámpolitiikkii eai leat standardat dievaslaččat eaige ráddjejuvvon. Lea celkojuvvon mihttomearri ahte galget ásahuvvot erenoamáš demokrátalaš ja hálddahusortnegat mat addet sápmelaččaide eamiálbmogin dárbbalaš váikkuhanfámu sin iežaset dilis ja boahttevaš ovdáneamis. Dán vuodul galget Norgga eiseválddit iežaset barggus láchčit sámi servodaga ovdáneami, leat gergosat čada gaskka

árvoštallat dávistitgo lágat ja geavahus konvenšuvnna prinsihpaide. Dát boahá dáhpáhuvvat Sámi vuoigatvuodaidlávdegotti nuppi oassečielggadusa oktavuodas, muhto maidái oppalaš láhkarevišuvdnabarggus ja go konkrehta áššit dahket áigeovdilin dákkáraš árvoštallama.

Sámediggi ii leat ovttaoaivilis Ráddehusain dan hárrái ahte lágat oppalaččat dávistit ILO-konvenšuvnna prinsihpaide. Daninassii sáhtá álohii vuordit ahte leat Sámedikki árvoštallamiin vuoddoerohusat Ráddehusa oainnu ektui. Áigeovdilis áššit vuoigatvuoda gažaldagaid oktavuodas dagahit ahte ferte leat riehta álggahit politihkalaš proseassa konvenšuvnna dulkoma ektui. Dás sáhtá namuhit áššiid nugo minerála resurssaid hálddašeami sámi guovlluin, boazodoalu geavahusvuoigatvuodaid ja guolástusresurssaid hálddašeami lagaš riddoguovlluin.

Lávdegoddi oaivvilda ahte vejolaš lágaid ja geavahusa rievdadeami areállága ja areálaid hálddašeami ektui sámi guovlluin easkka berre árvoštallat go Sámi vuoigatvuodaidlávdegotti čielggadus lea gárvvis ollislaš čielggadussan.

3: Lágaid odasmahttin sámi beroštumiid ektui

Ráddehus čujuha ahte Norggas leat hástalusat láhkabarggus oktavuodas. Ovddit lágaid ja daid dulkomiid ferte guhkás geahčadit dan politihka ektui maid Norgga eiseválddit leat fievrriidán sámi álbmoga guovdu. Assimilierenpolitihkka leai guovddázis gitta maŋŋil soadi rádjai. Go dát linjá dál lea guđđojuvvon, gč. vuodđolága § 110a, de šaddá sámi árvvuid ja riektiurddašeami vuhtiiváldin váldohástalusson Norgga lágaid ovddideami oktavuodas. Vurdojuvvo ahte Norgga lágat rievttálaččat iskkaduvvojit gustovaš eamiálbmotrievtti ektui. Dán lágan riektiiskkadeami vuodul sáhtášii geavahusa rievdadit. Ráddehus áigu dattetge aktiivvaláš politihka bokte geahččalit árvvoštallat Norgga lágaid sámi riektiurddašeami ektui, nu ahte lágat eanemus vejolaččat dávisit bajit dási prinsihpaide. Ii oro dattetge dárbu ollásit odasmahttit lágaid justa dál. Dáid gažaldagaid ferte baicce árvvoštallat go šaddá áigejuovdil árvvoštallat ja odasmahttit eankillágaid.

Sámediggi cealká ahte dávjá lea erohus das masa eiseválddiid sámepolitihka prinsihpaláš vuodđu lea huksejuvvon ja sámi vuoiगतवुदाद ओवदानेामि गस्कका कंक्रेहा अददेजुमिस. Dávjá lea nu ahte Ráddehusa celkojuvvon politihkka ii áktánasat soaba oktii dan geavahussii mii ovttaskas eiseválddiin lea ollu áššiid oktavuodas dan ektui movt lágat leat hábmejuvvon. Go váilu láhkavuodđu dahje go láhkavuodđu ii leat huksejuvvon stáhta sámepolitihka odđa prinsihpaide, de lea váttis joavdat gosage sámi beroštumiiguin ja sámi riektiáddejumiin. Eanaš otná lágat ja njuolggadusat leat ráhkaduvvon ovdal go eiseválddit rievdadedje sámepolitihka, d.m. assimilierenáiggis. Maiddá lágat ja njuolggadusat nu movt leat hábmejuvvon maŋimus áiggis (omd. vuoddoskuvlalahka, mánáidgárdeláhka) čájehit ahte lea váttis bidjat bajit dási prinsihpaid geavahussii nu ahte dat gozihit sámi

beroštumiid dohkálaččat. Dáid diliid vuodul ii leat danin dohkálaš ahte Ráddehus ii oainne dárbbu ollislaččat guorahallat lágaid.

Lávdegoddi bidjá merkii ahte Ráddehus háliida fievrriidit aktiivvaláš politihka árvvoštallan dihte Norgga lágaid sámi riektiáddejumi ektui danin vai lágat eanemus vejolaččat dávisit bajit dási prinsihpaide. Sámediggi lea háliidan ahte lágat guorahallojuvvojit ollislaččat. Lávdegoddi bivdá Ráddehusa dađistaga árvvoštallat lágaid mat gusket sámi riektiidillái, ja odasmahttit eankillágaid go dasa lea dárbu. Dán čuovvoleapmái lea lávdegoddi oaidnu juohkásan njealji sierra jovkui nu ahte iešguhtege ovddida frakšuvdnamearkkašumiiddis. Čujuhuvvo árvalussii (s. 9).

4: Sámedikki konstitušuvnnalaš sadji

Sámedikki váldi ii leat loahpalaččat mearriduvvon. Dikki mearrideaddji váldi ja hálddašanovdasvástádus lea mealgat stuorát go ovddit Norgga sámerrádis. Daid surggiid lassin gokko sámeláhka čielgasit addá Sámediggái vuoigatvuoda dahkat mearrádusaid, de dáhpáhuvvá válldi geavaheapmi maiddái delegerema bokte, juogo gonagaslaš resolušuvnna dahje fágadepartemeantta mearrádusa bokte. Mearrádusa delegerema hárrái sáhttá máhcahit ruovttoluotta.

Sámedikki bealis lea leamaš sávaldat ahte delegeren dahkkojuvvo Stuorradikkis lága hámis, ovddimuččat nu ahte Sámediggái addojuvvo fápmudus mearridit lagabuidda njuolggadusaid buot erenoamáš ortnegiin maid Sámediggi hálddaša. Dain árvvoštallamiin mat leat ovddiduvvon gažaldaga oktavuodas ahte addit Sámediggái rámmabušehta, leat ovddiduvvon ollu guovddáš gažaldagat mat dárbbášuvvojit lagabuidda čilgejuvvot.

Sámedikkis lea prinsihpalaš vuosteháhku váldit badjelasas hálddašandoaimmaid maidda diggi ii seammás oazžo mearkkašahtti stivrenvuoigatvuoda. Sámediggi sáhttá guhkkit áiggi vuollái oazžut váttisvuođaid movt ulbmil-didolaččat organiseret iežas hálddašandoaimma. Go dađistaga bohtet juohkelágan odđa doaimmat maidda lea sierralágan ovddasvástádus ja váikkuhanfápmu, de sáhttá dát dagahit hirbmat eahpečielga konstitušuvnnalaš linjái. Dát ii guoskka dušše, nugo Ráđdehus čujuha ráđdehusa ja stuorradikki gaskasaš oktavuhtii, muhto dávjá maiddái Sámediggái sierra demokráhtalaš vuogádahkan. Sámedikki ovddasvástideaddji politihkalaš orgánat eai sáhte álo guoddit ovddasvástádusa dan hálddašeamis mii dáhpáhuvvá sámédiggevuogádagas, ja sáhttit šaddat dakkáraš dillái ahte ovddasvástádus biehttaluvvo ja šaddet eahpečielga linját. Dát lea váttisvuohta mii šaddá juohke áidna válldi sirdimis, go eai gávdno čielga ulbmil-hápmehusat ja prinsihpat dán

Lávdegoddi deattuha Sámedikki guovddáš saji legitiima eavttuidbiddjin ja ráđdeaddi politihkalaš orgánan. Jos dán galggaš geavahusas oazžut doaibmat, de lea dárbu gávdnat ulbmilidolaš vugiid movt doaimmaid ja válldi sirdit Sámediggái. Lávdegoddi deattuha ahte dán barggu ferte prioriteret vai dát mihttomearit juksojuvvojit nu johtilit go vejolaš. Lea lunddolaš ahte áššit sápmelaččaid beroštumiid birra sáddejuvvojit departemeanttain Sámediggái gulaskuddamii. Lea deatálaš ahte Sámediggái láchčojuvvo, nu árrat go vejolaš, buoret vejolašvuohta váldit badjelasas ovddasvástádusa. Lávdegoddi bidjá stuorra deattu Sámedikki politihkalaš sadjái, ja oaivvilda ahte Sámediggi dađistaga berre oazžut stuorát mearridanválldi áššiin maidda sámi álbmogis lea erenoamáš beroštupmi. Lávdegoddi eanetlohku lea mearkkašan ahte Sámedikki válldi ovddideami eaktun lea čilget fágastáhtarádiid konstitušuvnnalaš ovddasvástádusa Sámediggái. Eanetlohku konstatere ahte Ráđdehus áigu nammadit departemeanttaid gaskasaš

Daid ráddjemiiguin mat vulget konstitušuvnnaš ovddasvástádusas Stuorradikki guovdu, de lea Ráđđehusa prioriterejuvvon bargu láchčit diliid dasa ahte Sámediggi buoremus vejolaš láchkái sáhttá hálddašit daid válde bargguid maid Sámediggi ieš ja Stuorradiggi ja Ráđđehus atnet lunddolažžan. Sámedikki válldi viidáseabbo ovddideapmi, sihke mearrideaddji politihkalaš orgánan ja almmolaš hálldahusorgánan, eaktuda ahte fágastáhtarádiid konstitušuvnnaš ovddasvástádusa Sámedikki mearrádusaide ja doaimmaide čilgejuvvo Stuorradikki ektui. Ráđđehus áigu departemeantaid gaskasaš bargujoavkku bokte geahččalit čielggadit dáid áššiid, ja masa Sámediggi oažžu fállaldaga leat mielde. Čielggadus galgá maiddái čilget gažaldaga mii guoská vejolaš rievdadeapmái boahttevaš rámmabušehta hárrái.

bargui. Sámediggi deattuha dárbbu geahčadit sámi demokrátii ja ásaheami ja ovdáneami Norgga konstitušuvnna viiddideapmin. Dán láchkái sáhtášii rahpat vejolašvuoda ásaht čovdosa maid otná árbeivrolaš hálldahusortnegiid siste ii sáhte. Dán čuoggás lea diedáhus sihke eahpečielggas ja váilevaš. Čujuhuvvo dáláš konstitušuvnnaš ovddasvástáduslinjáide, almmá ahte molsaeaktolaš čovdosat guorahallojuvvojit. Ráđđehusa vástádus departemeantaid gaskasaš bargujoavkku birra čielggan dihte dáid áššiid, ii leat doarvái Sámedikki áddejumi mielde. Go prinsihpalaččat galggaš guorahallat konstitušuvnnaš dili, de berre nammaduvvot politihkkáriid gaskasaš lávdegoddi maid Stuorradikki ja Sámedikki áirasat välljejit iežaset gaskkas. Lávdegoddi berre ásaht prinsihpaid Stuorradikki, Sámedikki ja Ráđđehusa gaskasaš ovttasbargui ja čilget konstitušuvnnaš linjáid dán barggus. Lávdegotti mandáhtan berre leat ásaht oppalaš njuolggadusaid válldi sirdimii, ja dan seammás čilget Ráđđehusa ja Sámedikki gaskasaš ovddasvástádusa. Dát lea Sámedikki bealis ráva válldi sirdin dahkko njuolga válldi delegerema bokte Stuorradikkis Sámediggái.

bargujoavkku masa Sámediggi oažžut fállaldaga leat mielde.

Eará áššit maidda Sámediggi buvttii cealkámuša Sd. died. nr. 52 (1992-93) meannudeami oktavuodas leat boazodoallu, guolástus, lotnolasealáhusat, bušeahhtagažaldagat, kulturmuitosuodjaleapmi, dearvvasvuoda- ja sosiála bálvalusat ja sáddehat (kringkasting).

2.3 NORGGA SEARVANŠIEHTADUS EU:ain

Sámi beroštumit šadde muhtun muddui gozihuvvot Norgga lahttovuodašiehtadusas EU:ain. Surggiin main lea guovddáš mearkkašupmi sámi álbmogii ii lean šiehtadus dattetge dohkálaš. Ovdal EU-jienasteami deattuhii Sámediggi erenoamážit ahte Norgga lahttovuohta mearkkaša ahte Norga ii šat áibbas friija sáhte hábmet iežas sámepolitihka. Šiehtadusboadus orui maiddái bidjamin ráddjemiid emiálbmoťpolitihka ovddideami ektui Norgga EU-lahttovuoda oktavuodas.

Sámedikki áddejumi mielde livččii Norgga EU-lahttovuohta sáhtán buktit heajos váikkuhusaid ealáhusaide main lea stuorra mearkkašupmi sámi servodahkii. Vaikko boazodoalu livččiige sáhtán

ČOAHKKINGIRJI 1/95 MEARRÁDUSOASSI

doalahit siearra sámi vuoigatvuohtan, de lei Sámedikkis ballu boazodoalloeláhusa ekonomálaš dili hárrái Norgga EU-lahttovuoda oktavuodas.

Vejolaš heajos váikkuhusaid árvoštallama vuodul vejolaš buriid váikkuhusaid ektui Norgga EU-lahttovuoda oktavuodas, ii sáhtttán Sámediggi doarjut searvanšiehtadusa, ja rávvii sápmelaččaid jienastit siehtadusa vuostá álbmotjienasteami.

Muđui lei Sámediggi ovdal EU-válgga mielde Gieladepartemeantta barggus ráhkadit strategiiaplána EU-strukturfoandda ruđaid geavaheapmái vejolaš lahttovuoda oktavuodas. Mihttgoovllu 6 searvivuoda bargu loahpahuvvui dalá maŋŋá álbmotjienasteami.

2.4 EANAVUOIGATVUODAT JA MINERÁLARESURSSAT

Jagi 1994 mielde šadde sámi guovlluid resursariggodagat eambo guovddáži. Sámedikki prinsihpalaš oaidnu sámi guovlluid eatnamiid ja čážiid vuoigatvuodaid hárrái lea ahte guovllu resurssat, sihke eatnama vuolde ja alde gullet sámi álbmogii.

Sámediggái lea vuodđoprinsihppan beassat bearráigeahččat diliid mat njuolga gusket sámi kultuvrii. Dát vuodđooaidnu dávista prinsihpaide maid eiseválddit leat rievttálaččat geatnegahtton čadahit. Oppalaš mearrádusaid ektui mat gusket sámi álbmoga dillái áigu Sámediggi erenoamážit čujuhit ILO-konvenšuvnna 7. artihkkalii mii earret eará addá sápmelaččaide vuoigatvuoda "*nu guhkás go vejolaš jodihit iežaset ekonomálaš, sosiála ja kultuvrralaš ovdáneami*", ja mii galgá áddejuvvot konvenšuvnna álgoeavttuid vuodul gos daddjo "*dovddasta dáid álbmogiid sávaldaga stivret iežaset ásaheami, eallinvugiid ja ekonomálaš ovdáneami*".

Sámi álbmot ii leat ožžon doarvái váikkuhanfámu ja válddi bearráigeahččat eatnanvuloš resurssaid hálddašeami. Sámedikki áddejumi mielde lea eahpedohkálaš addit ohcanlobi, mii sáhtáši doalvut lagabuidda doaibmalobi.

Mii guoská minerálaid eaiggáduššánvuoigatvuhtii, de lea dan oktavuodas viehka ollu mii ii leat čilgejuvvon. Sámediggi áigu deattuhit ahte ollu ohcamat gusket guovlluide maidda ILO-konvenšuvnna 14. artihkala 1. čuokkis guoská.

Ealáhusdepartemeanta lea muhtun reivves minerálaáššiid oktavuodas ovddidan čuožžuhusa ahte ILO-konvenšuvnna nr. 169 ii leat mearkkašupmi sápmelaččaid dillái Norggas. Dán čuožžuhusa lea Ealáhusministar čoahkkimis Sámedikkiin čielgasit máhchan ruovttoluotta.

Sámi álbmoga vuoigatvuodaid luondduresurssaide leat čielggadeamen. Ráddehus lea garrasit deattuhan ahte dát ollašuhtaši ILO-konvenšuvnna nr. 169 geatnegasvuodaid, ja ahte dát konvenšuvdna buktá dušše uhccimusstandárid. Sámediggi vuordá ahte Ráddehus ILO-konvenšuvnna mearrádusaid ja sámi árvevirolaš vuoigatvuoda mielde lága bokte nanne sápmelaččaid vuoigatvuodaid luonddu resurssaide.

Sámediggi lágidii seminára eana ja čáhcevuogitvuodaid birra 1994 čakčamánu. Semináras lei erenoamáš guovddážiš NAČ 1993:34 - Vuoigatvuohta Finnmárkku eatnamiidda ja čáziide ja daid hálddašeami. Sámedikki mielas ii leat dán čielggadusas eará mearkkašupmi go dábalaš bargodokumeanta maid Sámi vuoigatvuodalávdegoddi lea ráhkadan. Sámedikki áddejupmi lea ahte riekti joavku ii leat ollašuhttan mandáhtas, go lávdegoddi ii leat iskkadan sámi árvevirolaš vuoigatvuodaid, riekti áddejumi ja albmotrievttálaš áššiid. Dán vuodul lea Sámediggi guorahallan ášši Justisministariin ja ožžon áddejumi dasa ahte albmotrievttálaš áššiid ja sámi árvevirolaš vuoigatvuodaid, geavaheami ja riekti áddejumiid ferte čielggadit dohkálaš vugiin.

2.5 SÁMI KULTURMUITORÁDI ÁSAHEAPMI

Sámediggi mearridii 1992 skábmamánu ahte sámi kulturमितosuođjaleami váldohállddahuš biddjo Unjárgga gildii, ja ahte sámi kulturमितosuođjaleami regiovdnakántuvrrat biddjojit Gáivuona, Kárášjoga ja Snoasá gielddaide. Birasgáhtendepartemeantta 16.12.94 reivves mearriduvvui ahte

ČOAHKKINGIRJI 1/95 MEARRÁDUSOASSI

váldohálddahuš biddjo Unjárgii ja ahte Finnmárkku guovllukántuvra biddjo seamma sadjái go váldohálddahušge lea. Eará guovllukántuvrrat Tromssas, Norlánddas ja lullisámi guovllus biddjovuvvojit Tromsii, Budedjui ja Snoasái.

Birasgáhttendepartemeanta lea mearridan loahpalaš láhkaásahusaid sámi kulturmuítogáhttema válddi sirdima hárrái Sámi kulturmuítoráddái. Sirdin bodii fápmui čakčamánu 1. b. maŋŋá go máŋgii lei maŋgiduvvon. Departemeantta dieđuid mielde lea ulbmil evalueret sámi kulturmuítogáhttema organiserema guovtti jagi geahčen.

Njuolggadusaid mielde galgá ráddi jodihit sámi kulturmuítogáhttema hálddašeami kulturmuítolága ektui, ja leat fágapolitiikalaš ráddin Sámediggái ja eará almmolaš orgánaide sámi kulturmuítosuođalusáššiin.

2.6 SÁMI OVDDIDANFOANDDA EVALUEREN - NIBR-RAPPORTA

Sámi ovddidanfoandda doaibma lea evaluerejuvvon (NIBR:a raporta *Samisk utviklingsfond som utviklingsaktør i samiske bosettingsområder*).

Sámediggi cealká raportta meannudettiinis (ášši 34/94) ahte lea positiivvalaš oaidnit dan mearkašumi mii foanddas lea sihke lassin ja duohta molsaeaktun eará ealáhus- ja guovllupolitiikalaš váikkuhangaskaomiide. Diggi bidjá merkii ahte foanddas lea árvvoštallon leat mihtilmas sámi ealáhus- ja kulturprofiila nugo eaktun lei ásaheami oktavuodas.

Sámediggi čujuha ahte Sámi ovddidanfoandda doaibmaguovlu otna lea ráddjejuvvon dušše oassái riikkas gos sámit orrot. Sivvan dasa vuos ja ovddimuš orrot leamen foandda gáržžes ruđat. Sámi ovddidanfoandda doarjjajuolludusat leat váldoáššis vuodđuduvvon ealáhusekonomálaš ja eanadiedalaš eavttuide. Dát ráddjiejupmi lea hirbmat eahpeoiddolaš danin go dát dagaha ráji sápmelaččaid ja sámi guovlluid gaskii. Guhkkit áigái lea hirbmat váttis Sámediggái doalahit dánlágan ráddjemiid sámi álbmoga guovdu. Prinsihpalaččat galggašii buot sápmelaččaid ja sámi guovlluid meannudit seamma dásis erenoamáš ortnegiid ektui mat leat ásahuvvon ja ásahuvvojit sámi álbmoga várás (gč. Sámedikki 1992 jahkediedáhusa). Doarjja berrešii eanemuš vejolaččat addojuvvot árbevirolaš sámi ássanguovlluide. Dán vuodul lea Sámedikki mielas lunddolaš deattuhit ahte Sámi ovddidanfoandda ortnet lea ásahuvvon nannet sámi kultuvrra, ealáhusaid ja servodateallima, ja foandda ruđain galgá leat ávki olles sámi álbmogii.

Doarjjaprofiila mii Sámi ealáhusrádis lea vuodđoealáhusaid guovdu dorjovuvvui viidát geavaheaddjiid bealis. Doarjjaortnegat eanadollui ja guolásteapmái orrot Sámedikki áddejumi mielde dohkálaččat heivehuvvon sámi ássanguovlluid báikkálaš eavttuide. Dán oktavuodas deattuhuvvo Sámi ovddidanfoandda deatálašvuolta šárkkaid ja guollevuostáiváldinrusttegiid ruhtadeapmái. Sámediggi deattuha ahte dán ortnega lea deatálaš joatkit. Lotnolasealáhusprošeavtta ásaheami bokte leat positiivvalaš áŋgiruššamat ealáhusas ain eambo viiddiduvvon. Foandda áŋgiruššamat dán suorggis čájehit ahte lea čielga dárbu buorebut heivehuvvon váikkuhangaskaopmegeavaheapmái sámi servodaga guovdu. Dát lea juoga mii mudui árvvoštallojuvvo lagabuidda sámi eanadoalloplánas maid Sámediggi lea ráhkadahttimin.

Mii guoská boazodoalloealáhussii, de bivdá Sámediggi guorahallat Boazodoalu Ovddidanfoandda doarjjaortnegiid ja geavahusa. Sámi ovddidanfoandda lea maŋimuš áiggiid vásihan erenoamážit sápmelaččaid bealis geat leat boazodoalloealáhusa nuppástuhtindilis, stuorat beroštumi ja eanet ohcamiid. Sámi ovddidanfoanddas fertejit gávdnot vejolašvuodas addit doarjaga maiddái daidda.

Dasto bidjá Sámediggi merkii ahte leat mealgat unnit nissonolbmot go albmát geat ožžot doarjaga Sámi ovddidanfoanddas. Orrot fas leamen eanet nissonat geat ožžot doarjaga Sámi ovddidanfoanddas go buohtastahtta doarjjaortnegiiguin mat leat eará ruhtadanásahusain. Nissonolbmot ožžot maiddái gaskamearálaččat uhccit doarjaga go albmát. Sámedikkis lea dakkár áddejupmi ahte ásahuvvon doarjjageavahusa berrešii rievdadit nu ahte dat buorida dili ja nissoniid oassi foandda juolludusain lassána. Hástalussan ferte leat láchit vejolašvuodaid daidda nissoniidda geat háliidit háhkat bargosajiid ja ekonomálaš doaimmaid main vuoddu ja faggi lea nannosit sámi kultuvrras.

2.7 OAHPAHUSPOLITIIHKALAŠ ÁŠŠIT

Sámediggi lea áigodagas meannudan guokte ášši main lea stuorra mearkkašupmi sámi oahpahuspolitiikkii; sámi oahpahussuorggi organiseren, ja prinsihpat ja njuolggadusat 10-jagi vuoddoskuvlla huksemii, organiseremii ja sisdollui.

Lávdegoddi mii ovddidii árvalusas 1993 golggotmánus, evttohii málle man mielde Sámedikkis lea duohta váikkuhanfápmu sámi oahpahussuorggi hápmemii ja sisdollui, ja man mielde departemeantta stivrendoaibma čadnojuvvo mearridit unnimus dási ovttrasrádiid Sámedikkiin. Sámediggi doarjui lávdegotti välljenmálle meannudettiinis áššis, ja daid prinsihpaid maid lávdegoddi anii vuodđun iežas oidnui. Diggi lea mearrádusastis bidjan 5 jagi áigerámma čadahit evttohuvvon málle, ja ahte proseassa doaibma ja johtu evaluerejuvvo jahkásaččat.

Meannudettiinis prinsihpaid ja njuolggadusaid 10-jagi vuoddoskuvlla huksemii, organiseremii ja sisdollui, lei Sámediggi hirmat kritiikkalaš departemeantta mearrádussii ahte eai galgga ráhkaduvvot sierra sámi oahppoplánat. Diggi deattuhii ahte dát livččii lávki maŋosguvlui ovddit minstarplána (M 87) ektui.

Sámedikki ja departemeantta gaskasaš gulahallan ii leat doaibman dohkálaččat. Ásahuvvo ovttasbargolávdegodi mas leat mielde Sámedikki, Girko-, oahpahus- ja dutkandepartemeantta ja Sámi oahpahusrádi ovddasteaddjit politihkalaš dásis. Lávdegoddi galgá earret eará geahčadit čuoimmaid odda fágaplánabarggu oktavuodas, ja sámi oahpahussuorggi organiserema oktavuodas.

Sámedikki ávžžuhus ovddasteami hárrái oahpahusláhkalávdegottis, mii galgá guorahallat oahpahussuorggi stivrenortnega, ii leat vuhtiiváldojuvvon.

2.8 EURO-ARKTÁLAŠ BARENTSOVTTASBARGU

Euro-arktálaš Barentsovttasbargu lea davviguovlluid (Barentsguovlu), Norgga, Ruota, Suoma ja Ruošša, gaskasaš ovttasbargu. Oddajagimánu 11. b. 1992 Girkonjargasoahpamuša mielde, leat ásahuvvon ovttasbargoorganat guovtti dásis, namalassii Barentsráđdi našuvnnalaš dásis ja Barentsregiovdnaráđdi regiovdnarádi dásis.

Ovttasbargui lea gullan ráhkadit doaibmaplánaid sierralágan surggiide, ovttastahttit dáid Barentsprogramii ja de dahkat áigumušsiehtadusaid mángga dásis dađi mielde go lea lihkestuvvan. Válljejuvvon suorggit leat dieđuid gaskkusteapmi, dutkan ja ovddideapmi, joatkkaoahppu ja oahppiid lonuhallan, biras, kultuvra, dearvvasvuohta, johtalus, eanadoallu ja boazodoallu, ja vel eamiálbmogat. Juohke suorggis lea leamaš lávdegoddi barggus, ja eamiálbmogat leat leamaš mielde dadjat dal juo buot lávdegottiin.

Sámedikki bargun lea leamaš ovddastit regiovnna eamiálbmogiid, sihke politihkalaš ja hálddahusa dásis. Dát mearkkaša ahte mii leat ovddastan guoskevaš riikkaid sápmelaččaid ja nenetsaid Arkangelsk fylkkas Ruošša bealde. Oassin bargui lea gullan gávdnat ovttasbargomálliid mat doibmet ja gozihit sierralágan dárbbuid. Eamiálbmogiid bealis lea čuožžuhuvvon ahte lea goalmát dássi gokko livččii dárbu ásahtit orgánaid, ja álggahit ovttasbarggu gozihan dihte guovddáš dimenšuvnmaid; eamiálbmotgažaldagat fertejtit meannuduvvot olgguldas ja siskkáldas perspektiivva vuodul. Nu leatge, gozihan dihte siskkáldas perspektiivva, álggahan ovttasbarggu davviriikkaid sámi álbmotválljen orgánaid ja muhtun ruošša beale orgána gaskka mat sáhttet gozihit sihke sápmelaččaid ja nenetsaid beroštumiid. Leat maiddá evttohan ahte ásahuvvo eamiálbmotásahus, mii galgá gozihit olgguldas perspektiivva dán njealji nášunalstáhta gaskka. Dainna barguin eat leat vuos joavdan guhkkelii go ahte eamiálbmotlávdegoddá lea addon stuorát árvu, legitimatehta ja ovddasteapmi otná ortnega ektui.

2.9 GASKARIKKALAŠ EAMIÁLB MOTBARGU JA EAMIÁLB MOTLOGIJAHKI

Sámediggi ja Norgga eiseválddit leat ovttasrádiid 1994:s joatkán ángiruššamiiddisetguin gaskariikkalaš eamiálbmotáššiiguin ON:s. Sámediggi lea ovttasrádiid ráfibálkkašumi vuotin Rigoberta Menchu Tumain leamaš aktiivvalaččat doalvumin viidáseabbot gaskariikkalaš eamiálbmot ráfiiniatiivva.

Sámediggi ja Olgoriikadepartemeanta leat leamaš mielde guoskevaš ON-orgánain gos eamiálbmotáššit meannuduvvojit; ON Eamiálbmogiid bargojoavku, ON Vuolitkomisuvdna minoritehtaid suodjaleapmái ja vealaheami hehttema várás, ON Olmmošvuoigatvuodaid komisuvdna ja ON Generalčoahkkin.

Sámediggi lea buktán lassiraportta ILO:i, mii guoská ILO-konvenšuvnna nr. 169 ollašuttimii. Dán oktavuodas leat ožžon áigái bissovaš raportterenovttasbarggu Ráđđehusain mii dáhkida ahte Sámedikki raporttat boahtteáiggis biddjojuvvojit mielddusin Ráđđehusa raporttii. Sámedikki raporttat šaddet boahtteáiggis leat iešheanalisis oassin Ráđđehusa raporttain ILO:i.

ON Generalčoahkkin rabai gaskariikkalaš eamiálbmotlogijagi New York:as 1994 juovlamánu 8. beaivvi. Sámedikki sadjásaš presideanta doalai oktasaš davviriikkalaš ságastallama ON Generalčoahkkimis. Sámedikki presideanta, Ruota Sámedikki jodiheaddji ja Olgoriikadepartemeantta stáhtačállit dolle oktasaš preassakonfereansa Oslos rahpanbeaivvi.

Generalčoahkkima celkojuvvon mihttomearri logijagi várás lea nannet gaskariikkalaš ovttasbarggu čoavdin dihte daid váttisvuodaid mat máilmmi eamiálbmogiin leat.

Sámediggi lea dovddahan ilu go Norgga eiseválddit dorjot gaskariikkalaš barggu eamiálbmot-áššiiguin. Norgga eiseválddit leat leamaš positiivvalaččat evttohussii ásaht bissovaš foruma ON:s eamiálbmotáššiid várás alimus vejolaš dásis ON vuogádaga siste.

Sámediggi bargá aktiivvalaččat sihkkarastin dihte ahte dat bargu mii lea jodus gaskariikkalaš eamiálbmotvuoigatvuodaid deklarašuvnnain loahpahuvo ja mearriduvvo buori áiggis ovdal go logijahki nohká. Dainna lágiin šaddet deklarašuvnna prinsihpat oidnot logijagi čadaheamis ja ráhkadit vuodu boahttevaš ON-konvenšuvdnii eamiálbmovuoigatvuodaid hárrái.

Norgga eiseválddiid ja Sámedikki gaska lea goappašiid bealde áddejupmi ovttasbargui ja dáhttu bargat ovttas čoavdin dihte váttisvuodaid mat eará eamiálbmogiiguin leat. Áigumuš lea ásaht lagaš ovttasbargu Norgga eiseválddiid ja Sámedikki gaska logijagi čadaheami oktavuodas, sihke politihkalaš ja hálddahusa dásis.

2.10 DAVVIRIIKKAIÐ RÁÐÐI JA SÁPMELAČČAIÐ OVTTASBARGU DAVVIRIIKKAIN

Sámi lahttovuohta Davviriikkaid rádis lea boares gáibáduš. Davviriikkaid rádi 44. sešuvnnas 1994 njukčamánuš ožžo Norgga ja Ruota Sámediggi ja Suoma Sámi parlameanta observatøra saji. Dát golbma sámi álbmotválljen orgána leat ohcan sámi álbmoga bealis olles lahttovuoda Davviriikkaid rádis. Lea lunddolaš ahte sámiin seamma vuogi mielde go Færsulluid, Álánda ja Ruonaeatnama álbmogiinge lea ovddastus rádis. Lahttovuoda ášši ii leat vel meannuduvvon. Sápmeleččaid bealis lea evttohuvvon ahte Davviriikkaid ráđđi čielggada lahttovuoda ášši ovttasrádiid sámi ovddasteaddjiiguin.

2.11 GUOLÁSTUSÁŠŠIT

Dorskebidoreguleremat

Sámedikkis lea meannudettiinis guolástuspolitihkalaš áššiid leamaš erenoamáš beroštupmi sihkkarastit ahte Sámedikki árvalusat jahkásaš reguleremiin meannuduvvojit dohkálaččat proseassas. Muđui lea mis leamaš beroštupmi sihkkarastit sámi guolásteaddjiide oassálastima ja dohkálaš bivdoeriid sámi riddo- ja vuotnaguovvluid guollebivddus. Jahkásaš reguleremiid oktavuodas, erenoamážit dorskebivddus, lea leamaš sáhka juoga earás go dušše bivdoeriid juohkimis ovttaskas fanasjoavkkuide. Juohke jagi lea reguleremiin stuorra váikkuhus mo heiveheapmi, barggolašvuohta ja ássan šaddet buot báikegottiin miehtá rittu.

Sámedikki gulaskuddancealkámušas dorskebivdolohpenjuolggadusa hárrái dábalaš bivdoneavvuiguin davábealde 62° 1995:s, leat fas oktii ferten čujuhit ahte guolástuseiseválddit eai leat dohkálaččat gozihan sámi beroštumiid eai dorskereguleremiid njuolggadusevttohusas eaige muđuige regulerenoktavuodas. Sámedikki oaidnu ii leat oba namuhuvvonge njuolggadusaid gulaskuddancealkámušas. Dát lea áibbas vuostá daid geardduhuvvon politihkalaš lohpadusaid mat leat addon ja áigumušaid vuostá mat leat gaskariikkalaš šiehtadusain maidda Norga lea čadnon sápmelaččaid ektui. Dikki mielas lea heahpat ja garrasit váidalahtti go vidát jagi maññalagaid ferte čujuhit ja deattuhit daid seammáid čuoggáid.

Sámediggi lea jahkásaš reguleremiid oktavuodas gáibidan ahte sámi beroštumit guorahallojuvvojit, problematiserejuvvojit ja meannuduvvojit sierra kapihttalis gulaskuddannotáhtas ja das ovdanbohtá makkár gáibádus leat biddjon, guolástusdirektøra árvvoštallamat dáin váikkuhusain, ja guolástusdirektevrra árvalusat doaimmaid hárrái mat leat dárbašlaččat maiguin buoremus vejolaš vuogi mielde sáhtáši gozihit sámi beroštumiid ja ollašuhittit daid geatnegasvuodaid maidda stáhta lea čadnon.

Dasto lea Sámediggi ovddidan iežas konkrehta evttohusa jahkásaš reguleremiid oktavuodas regulerenrádi čoahkkimiin, ja maññá go Sámediggi, eatnat organisašuvnnat ja ášahusat miehtá rittu bidje deattu, de čájehii loahpalaš 1995 regulerenboadus ahte eiseválddit veaháš dattetge leat rievdadan iežaset regulerenpolitihka buoret guvlui. Sámedikki mielas orru ahte dikki gáibádusat muhtun muđui leat dohkkehuvvon riddo- ja vuotnabivdiid várás geain leat smávva fatnasat. Erenoamáš illudahtti lea dat go guolásteaddjit geat bivdet maksimalbivdoeari bokte Davvi-Tromssas ja Finnmárkkus besset joatkit bivdduin dassáži go individuála bivdoearri lea dievvan vaikko vel olleskvantum maksimalbivdoearreortnegis leage dievvan. Dikki gáibádus stuorát bivdoeriid hárrái smávit fatnasiid várás orru maid dohkkehuvvon. Muhto Sámedikki áddejumi mielde prioriterejuvvojit ain trolasfatnasat dábalaš fatnasiid ektui.

Prošeavtta "sámi guolástusguovllu ollašuhhtima doaibmaplána" refereansajoavku maid Sámi ealáhusráđdi nammadii lea jahkemolsumis geargamin bargguinis. Vuordimis lea ahte Sámi guolástuslávdegoddi, maid Guolástusdepartemeanta nammadii čielggadit sámi guolástusáššiid, maiddá ovddida árvalusas árat 1995:s.

Čielggadus luossabivddu birra sámi guovlluin

Sámediggi oaivvilda ahte gustovaš njuolggadusat mat gusket luossabivdui eai dohkálaččat váikkut dasa ahte gozihit stáhta geatnegasvuoda sápmelaččaid guovdu sihkkarastit sámi kultuvrra materiálalaš vuodu. Diggi lea deattuhan deatálašvuoda sihkkarastit luossabivddu ealáhussan sápmelaččaide sihke rittus ja siseatnamis. Sámediggi lea bivdán Birasgáhtdepartemeantta nammadit lávdegotti árvvoštallat luossabivddu sámi guovlluin. Ulbmilin lea čilget sámi beroštumiid luossabivddu oktavuodas historjálaččat. Dát sihke vuoigatvuodaoainnu vuodul, ja kultuvrralaš mearkkašumi vuodul mii guollebivddus lea ja lea leamaš sámi álbmogii. Sámedikki mielas lea dárbu čielggadussii go andromálaš guollešlájat báhcet Guolástusdepartemeantta Sámi guolástuslávdegotti olggobeallái. Lassin dasa báhcá maiddá luossabivdu olggobeallái Sámedikki refereansajoavkku "Sámi guolástusguovllu ollašuhhtima doaibmaplána" prošeavtta mandáhta.

ČOAHKKINGIRJI 1/95 MEARRÁDUSOASSI

Birasgáhttendepartemeantta vástádus Sámedikki ávžžuhussii lea ahte luossabivdu sámi guovlluin lea oassi fáttáin mat gullet Sámi vuoigatvuodálávdegotti mandáhtii. Danin ii leat departemeantta mielas vuogasvuohta nammadit lávdegotti mii guoská vuoigatvuodálávdegotti bargui. Departemeantta áddejumi mielde sáhtta dárbbu dánlágan lávdegoddái áramusat árvvoštallat go Sámi vuoigatvuodáidávdegotti loahpalaš árvalus ovddiduvvo.

2.12 BOAZODOALLU

Boazodoallopoltiikka nuppástuhttima geažil Sd. diedáhusa nr. 28 (1991-92) mielde, Nana bissovaš boazodoallu, galgá Sámediggi oažžut vejolašvuođa buktit cealkámuša boazodoallohálldahusa jahkediedáhussii ja jahkásaš boazodoallošiehtadussii. Sámedikki mearráduusat dán áššiin čujuhit ollu beliide maid berrešii divvut daid hástalusaid ektui mat ealáhusas leat. Sámedikki guorahallamiin leat erenoamážit deattuhuvvon resursavuoddu doaluid logu ektui, oahpahas ja oaivadás, ealáhusa divatnoađdi ja boazodoalloduktama boahttevaš hápmen, ja boazodoallu kultuvrralaš mearkkašumi ektui.

Sámediggi lea reguleremiid oktavuodas evttohan geahčadit lagabuidda vejolašvuođa reguleret boazologu maiddái doaluid dásis, dan sivas go leat ollu olbmot ealáhusas ja eatnamat leat garrasit guodohuvvon. Duogáš dán oidnui lea leamaš ahte galgá ráddjet nuppástuhtindárbbu dan áigodagas goas eatnamat restituerejuvvojit. Vurdojuvvo ahte dán jagi šiehtadallamiin lea evttohus mo dákkár vejolaš regulerema sáhtášii čadahit dan vuodul go diimmá šiehtadusa bealit šadde ovttaoavilii čielggadit dán gažaldaga sierra.

Odđa boazodoallogá oktavuodas ráhkadii Sámediggi evttohusas viiddis gulaskuddanvuoru vuodul mas diggi lei mañimus gulaskuddanasahussan. Guovddáš dán evttohusas lei gažaldat sáhtášii go boazodoalu vuoigatvuodaid čilget otná hálldašanjáid siste. Sámediggi doarju Eanadoalodepartemeantta evttohusa Sd.diedáhusas nr. 28 mii mearkkaša ahte boazodoallorekti vuolggasajis galgá heivet oktii otná hálldašanjáiguin. Vurdojuvvo ahte departemeanta ovddida odđa boazodoallogákaevttohusa 1995 gidđasešuvnna mielde.

Gažaldat mas lea sáhka bidjat boazodoalu seamma dássái go eará ealáhusaid divvagiid oktavuodas lea leamaš guovddáš gáibáduš ealáhusas ollu jagiid. Sámediggi doarju eavttukeahhtá dán gáibáduša.

2.13 EANADOALLU

Sámediggeplána strategijjaoasi čuovvoleapmin lea Sámedikkis áigumuš ráhkadit sámi eanadoallogplána. Dán oktavuodas lea oidnojuvvon ahte lea dárbu sierra lávdegoddái jodihit čielggadusa. Lávdegoddi galgá čilget makkár deatálaš rámmaeavttut leat dovdomearkan sámi ássanguovlluid eanadollui. Čilgehusa vuodul hábmejuvvojit ealáhusa boahttevaš dárbbut ja hástalusat. Dasto berre ovddiduvvot rievdadusevttohus Norgga eanadoallopoltiikkii nu ahte sámi eanadoalloberoštumit buoremus vuogi mielde gozihuvvojit. Lea maiddái deatálaš geahčadit suorggi sámi lotnolasdoalu oktavuodas.

2.14 SÁMEDIGGEPLÁNA 1994-1997 ÁIGODAHKII

Sámediggi bijai ollu barggu ráhkadit sámediggeplána dán áigodahkii. Dát dahkkui viehka viiddis meannudanproseassa mañná oktan gulaskuddanvuoruin. Plánas lea Norgga sámpolitiikka prinsihpalaš vuodu čilgen, Sámediggi ja dan biras, Sámedikki mihtomearrestruktuvra, ja boahttevaš hástalusat ja vejolašvuođat mas leat eambo konkrehta strategijat áigodaga várás. Hástalusain namuhuvvojit sámi čearddalašvuohta ja álbmot Norgga servodatoktavuodas; sámpolitiikkalaš vuogádaga ovddideapmi ja ealáhusat, ekologijja ja biras (gč. Sámediggeplána 1994-97, 4. čuoggá).

ČOAHKKINGIRJI 1/95 MEARRÁDUSOASSI

2.15 SÁMEDIKKI SEMINÁRAT, ČOAHKKIMAT JA EARÁ DOAIMMAT

Sámediggi lea 1994:s lágidan guokte seminára Sámedikki ollesčoahkkimiid oktavuodas:

- Vuoigatvuohtaseminára čakčamánu 21. b. 1994
- Borasspireseminára skábmamánu 23. b. 1994

Lassin lea Sámediggi leamaš mielde lágideamen čuovvovaš semináraid:

- Luossaluhtehas Gyrodactylus salaris seminára, čakčamánu 16. b. Kárášjogas
- Guovdageainnu girdišillju seminára, borgemánu 29. - 30. b.

Sámediggi lea 1994:sge bovdejuvnon ollu čoahkkimiidda ja konfereanssaide. Ollu beroštupmiorganisašuvnnat ja almmolaš orgánat leat maiddáid bivdán čoahkkimiid Sámedikkiin. Dáin lea diggi leamaš mielde dan muddui go leat leamaš resurssat. Go váilot sihke olmmošlaš ja ekonomálaš návccat, de lea dat dagahan ahte Sámediggi lea ferten čavgasit prioriteret makkár čoahkkimiidda ja konfereanssaide diggi lea sáhtán oassálastit.

Gaskariikkalaš dásis lea Sámediggi leamaš mielde ollu deatálaš konfereanssain ja čoahkkimiin 1994:s. Sámedikki presideanta lei mielde eamiálbmot ráfiáigumušain Chiapasas, Mexicos 1994 oddajagimánus. Rigoberta Menchu Tum lei dán duogabealde. Bargun lei geahččeat leatgo ráfehivvuodat Mexicos váikkuhan guovllu eamiálbmogiid dillái. Dát lei ovdamannin Indigenous Initiative for Peace:ii (IIP) mas Sámediggi lea mielde.

Sámedikkis ledje mielde guokte válgaobservatøra Nicaragua válggas 1994 njukčá-cuonomanus. Sámediggi lea maiddáid leamaš mielde World Parliamentarians Convention on Tibet New Delhis, Indias 1994 njukčámánus. Dasto finai Sámediggi Eurohpaparlameantta guossis, Strasbourggas Frankriikkas, ovtta Ruota Sámedikkiin ja Suoma Sámi parlameanttain.

Muđui lea Sámediggi leamaš mielde ollu čoahkkimiin ja konfereanssain sihke sisriikkas ja olgoriikkas. Dát lea deatálaš oasit Sámedikki politihkalaš doaimmas, ja leat mielde dagaheamen Sámedikki doaimma dovddusin.

3 SÁMEDIGGERÁDI HÁLDDAŠANDOAIMMAT

3.1 DOARJAGA JUOGADEAPMI

Sámedikki doaimmas leat ollu hálddašanbarggut. Sámedikkis lea ovddasvástádus buot ortnegiin mat leat biddjon Sámedikki bušeahhtakapitalii 503 stáhtabušeahhtas. (Gč. kap. 1.3). Gozihan dihte dán hálddašanoovddasvástádusa dohkálaš vugiin lea Sámediggi ráhkadan muhtun ráje ášahusaid ja njuolggadusaid Sámedikki bušeahhta ruđaid juogadeami várás .

Sámediggerádi hálddahuslaš doaimmat 1994:s leat leamaš juogadit doarjaga sámi organisašuvnnaide ja juogadit ruđaid Sámedikki joavkočálliide.

Sámediggerádi doarjjajuogadeapmi:

- doarjja sámi organisašuvnnaide:

Doarjaga vuostáiváldi	supmi (1000 kruvnnuin)	%:aid mielde
Norgga Sámiid Riikasearvi	1.242	47,7
Sámi Ætnansearvi	748	28,7
Sámiráddi	375	14,4
Sáráhkká	130	5,0
Sámi álbmotlihttu	80	3,0
Njávdáma nuortalaš sámit	5	0,2
Ofuohta Sámi searvi	5	0,2

ČOAHKKINGIRJI 1/95 MEARRÁDUSOASSI

Sámi dáloniid searvi	5	0,2
Omasvuona mearrasámesearvi	5	0,2
Raanen Saemide	5	0,2
Supmi	2.600	100,0

- Doarjagat Sámedikki joavkočáliide:

Válgákreatsa	Listtu namma	Doarjja kr.
Várjjat	Sápmelaš Álbmotlihtu listu	39.012
	Bargiidbellodaga listu	23.756
Deatnu	Bargiidbellodat	23.756
	NSR-listu	23.756
	Sámedemokráhtaid listu	23.756
Karášjohka	Sámeálbmot listu	39.012
	Bargiidbellodaga listu	23.756
Guovdageaidnu	Guovdageainnu NSR-listu	39.012
	Dáloniid listu	23.756
Porsángu	NSR - mearrasámiid listu	23.756
	Bargiidbellodaga listu	23.756
	Guovddášbellodaga listu	23.756
Áltá/Fálesnuorri	Álaheaju Sámiid Searvvi (NSRa) listu	23.756
	Bargiidbellodaga listu	23.756
	Guovddášbellodaga listu	23.756
Davvi-Tromsa	NSRa listu Sámediggeválgá 1993	39.012
	Bargiidbellodaga Sámediggelistu	23.756
Gaska-Tromsa	NSR'a Gaska-Tromssa Sámediggelistu 1993	39.012
	Bargiidbellodaga listu	23.756
Lulli-Tromsa	NSR'a Lulli-Tromssa Sámediggelistu	39.012
	Sámi álbmotlihttu	23.756
Davvi-Norlánda	NSR'a sámedipolitihkalaš listu	23.756
	Bargiidbellodaga Sámediggelistu	23.756
	Ofuohta Sámi Searvvi Sámediggelistu	23.756
Gaska-Norlánda	Sálto Sámiij siebrra NSR	39.012
	Gaska Norlánda Sámedipolitihkalaš Bellodat	23.756
Lullisámeguovlu	Lullisámeguovllu ja ST ja HSS NSR oktasaš listu	39.012
	Maadtoej Sijte	23.756
Lulli Norga	NSR'a Lulli Norgga Sámediggelistu	39.012
	Bargiidbellodaga listu	23.756
		849.984

3.2 SÁMEDIKKI 1994 DOAIBMAREHKETDOALLU

Sámedikki 1994 doaibmagolut oidnojit tabeallas vuolábealde:

Poasta	Namahus	Juolludus	Rehketdoallu
01	Bálkkát ja buhtadusat	12.069.008	11.069.410
11	Dávvirat ja bálvalusat	8.313.986	9.366.500
Supmi		20.382.994	20.435.910

4 MEARKKAŠUMIT SÁMEDIKKI VUOLLÁSAŠ RÁÐIID DOAIMMAIDE

4.1 OPPALAŠ MEARKKAŠUMIT

Sámediggi áigu mearkkašit ahte vuollásaš rádiin lea sierralágan njuolggadusaid geažil veahás sierralágan sadii Sámediggevuogádagas. Digger lea ovdal cealkán ahte go hálddašandoaimmaide lea iešgudetlágan ovddasvástádus ja váikkuhanfápmu, de sáhtta dat buktit váttisvuodaid Sámedikki sierralágan hálddašandoaimmaid organiseremii. Dát maiddá dan ovddasvástádusa ektui mii lea Sámedikki politihkalaš orgánaid vuollásaš rádiid doaimma gaska (gč. Sámedikki cealkámuša čuoggás 2.2, nr. 4 ovddabealde). Dángo geažil livččii hoahppu čilget Sámedikki konstitušuvnnaš sadii Norggas.

Sámediggi lea mángii ovddidan gáibádusa ásahtit sierra doarjjaortnega sámi valástallamii. Sámi mánáide ja nuoraide lea stuorra mearkkašupmi identitehtaháhkama oktavuodas beassat leat mielde valástallamiin main lea vuoddu sámi servodagas. Sámi valástallan lea maiddá deatálaš sápmelaččaid ovttasbargui riikkarájáid rastá, go dat čohkke sámi mánáid ja nuoraid iešgudetge sámi guovlluin Norggas, Ruotas, Suomas ja Ruoššas. Dán vuodul lea Sámediggi iežas 1996 stáhtabušeahhtaevttohusas prioriteren bajás sierra doarjjaortnega sámi valástallama organiseremii.

4.2 MEARKKAŠUMIT SÁMI EALÁHUSRÁÐI DOIBMII

Sámediggi lea ea.ea. Norsk Institutt for By- og regionforskning (NIBR) evaluerema oktavuodas viiddis vuoduin árvvoštallan foandda doaimma. Mángá NIBR:a evaluerema ja gulaskuddancealkámušaid áššis, oaidná Sámediggi ahte foanddas lea stuorra mearkkašupmi sihke lassin ja duohta molsaeaktun eará ealáhus- ja guovllupolitihkalaš váikkuhangaskaomiide. Dikki mielas foanda ávkkálaččat váikkuha juksat Sámedikki mihttomeari dan ektui ahte ovddidit nana ja ealli sámi servodaga, gos ássan lea stádis ja ealáhus- ja servodateallin lea mánggabealálaš. NIBR:a evalueren lea váikkuhan dasa ahte foandda doarjjageavahusa ain eambo sáhtta heivehit ealáhus- ja kulturovddideami dárbuide mat leat sámi servodagas.

Sámediggi lea fuomášan ahte gielddain ja organisašuvnain lea stuorra beroštupmi mii guoská foandda doaimmaguvlui beassat mielde. Dát duodašta dan mearkkašupmi mii foanddas lea kultuvrra ja ealáhuseallima ovddideapmái sierralágan báikegottiin.

Sámediggi lea fuomášan ahte Sámi ealáhusráđdi háliida sirdit sámi nuoraid oahppostipeandda hálddašeami Sámi giellaráđđái. Digger ádde ahte stipeandda hálddašeapmi ii oro nu bures gullamin Sámi ealáhusráđi bargosuorgái. Dán áigu diggi dádistaga árvvoštallat.

Sámediggi lea bidjan merkii ahte Sámi ealáhusráđdi lea addán doarjaga ossosiid oastimii. Muhtun oktavuodas sáhtta leat ossosiid oastin vuogas váikkuhangaskaoapmi ovddidit sámi infrastruktuorra. Dárbu ovddidit sámi infrastruktuorra sáhtta lassánit boahpteáiggis. Leago doarjja ossosiid oastimii Sámi ovddidanfoanddas heivvolaš váikkuhangaskaoapmi dustet dán dárbbu, ferte konkrehta guorahallat juohke ášši oktavuodas.

Sámediggi áigu 1995:s Norsk Institutt for By- og regionforskning lotnolasealáhusprošeavtta analysa vuodul árvvoštallat galgágo ásašuvvot bissovaš doarjjaortnet lotnolasdoibmii.

Ollásit attii Sámi ovddidanfoanda 1 985 000,- kruvnnu ja lotnolasprošeakta fas 1 727 500,- kruvnnu duodjiulbmiliidda 1994:s. Lassin addui lotnolasprošeavtta bokte 800 000,- kruvnnu duodjái jodihandoarjjan buohthalagaid eará ealáhusaiguin. Sámi ealáhusráđdi lea maiddá 1994:s juogadan doarjjaruđaid poasttas 70 duodjái mii lea mannan váldo-organisašuvnnaide, báikkálaš guovddážiidda, oaivadusbájiide ja prošeaktadoaimmaide. Oktiibuot lei dát doarjja 4,1 miljovvna kruvnnu 1994:s.

ČOAHKKINGIRJI 1/95 MEARRÁDUSOASSI

Dávistettiin Sámedikki áigumušaide lea Sámi ealáhusráddi prioriteren barggu ovddidit duoji sihke ealáhussan ja kulturguoddin. Sámi ealáhusráddi lea foandda ja lotnolasprošeavtta bokte prioriteren doarjaga buvttadusovddidan doaimmaide oddaásahemiid ja ovddidandoaimmaid bokte.

Sámedikki mielas lea hirbmat buorre go addojit viehka stuorra doarjagat duodjái mii váldoáššis lea kultuvrra guoddi ealáhus ja mas lea stuorra ovddidanvejolašvuohta. Duodjedoarjagis lea stuorra mearkkašupmi ollu nissonolbmuide. Diggi atná deatálazžan geahčadit sierralágan doarjjaortnegiid maiddá duoji oktavuodas ulbmiliin ahte geavahit ruđaid dakko gokko orru eanemus vuogasvuohta joksán dihte Sámi ovddidanfoandda ulbmila ja Sámedikki mihttomeriid. Jos bijašii oktii kap. 70 doarjja duodjái ja oppalaš doarjjaortnega dán suorggis foanddas, dát attášii stuorát vejolašvuođa stivret doaimma.

4.3 MEARKKAŠUMIT SÁMI GIELLARÁÐI DOIBMII

Sámi giellaráddi hálddaša juolludusa mii lea 16 650 000,- kruvnnu sámi dulkonbálvalussii ja guovttegielalašvuhtii sámegeiela hálddašanguovllus. Hálddašanguvlui gullet Unjárgga, Deanu, Kárašjoga, Guovdageainnu, Porsáŋggu ja Gáivuona gielddat, ja dasto vel Finnmárkku ja Tromssa fylkagielddat.

Sámediggi lea mearridan odda njuolggadusaid stáhtalaš ruđaid juogadeapmái sámi dulkonbálvalussii ja guovttegielalašvuhtii sámegeiela hálddašanguovllus. Njuolggadusat dagahit ea.ea. ahte fylkagielddaide dáhkiduvvo vuoddoarjja, vuoddoarjja gielddaide lassána veaháš, juogadeapmi olmmošlogu ja oahppiid logu mielde vuoddoskuvllas doalahuvvo, go fas prošeaktaruđat geahpeduvvojit veaháš. Rahppojuvvo vejolašvuohta addit doarjaga maiddá hálddašanguovllu olggobeallái.

1994:s lea Sámediggi meannudan raportta sámegeiela dili birra 1993:s Norggas. Raporta lea ráhkaduvvon Sámelága giellanjuolggadusaid lánkaásahusa 2. paragrafa, 4. čuoggá vuodul. Sámedikki mielas ii leat dárbu ráhkadit ná viiddis jahkásaš raporttaid sámegeiela birra, danin go dát johtilit sáhtta heađuštit eará dárbbášlaš doaimmaid, mat leat hábmejuvvon 2. paragrafa 2. čuoggás.

Sámi giellaráddái lea biddjon doaimma bidjat johtui doaimmaid maid Sámedikki namahan čielggadusjoavkkut, lulli- ja julevsámegeiela hárrái ja Ofuohta ja Lulli-Tromssa guovllus, leat evttohan. Dáláš dilis eai leat giellarádis eai ruđat eaige resurssat duohtandahkat dáid plánaid. Danin lea Sámediggi prioriteren vuosttažin ruđaid dáid čielggadusaid čuovvoleapmái dikki 1996 bušeahttaárvalusas. Evttohuuvvon juolludus ráhkada vuodu prosessii mainna ealáskuhttit sámegeiela.

Sámegeiela geavaheami ovddidandoaimmat berrejit prioriterejuvvot badjelii Sámelága áigumušaid ektui. Sámegeiella ii velge geavahuvvo dohkálaš dásis áššemeannudangiellan gieldalaš orgánain, vaikko leatge erohusat gielddas nubbái hálddašanguovllus. Áššemeannudeaddjit geavahit váldoáššis dárogeiela áššemeannudeames, vaikko gielddat leat lágidan giellakurssaid iežaset bargiide. Giellakonsuleanttat geavahuvvojit ain jorgaleapmái nugo lea leamaš dilli ovdal go Sámelága giellanjuolggadusat bohte fápmui. Sámegeiela geavaheami hálddašanguovllus ferte beaktilastit nu ahte dat dávista vurdojuvvon ovdáneapmái ahte duohtavuodas dássidahttit sámegeiela dárogielain.

4.4 MEARKKAŠUMIT SÁMI KULTURRÁÐI DOIBMII

1994 lea leamaš Sámi kulturrádis vuosttas dábálaš doaimmajahki. Ráddi lea 1994:s hálddašan oktiibuot juolludusa mii lea 10 005 000,- kruvnnu sámi kulturulbmiliidda; sámi kulturfoanda ja doarjja sámi kulturorganisašuvnnaide, sámi kulturguovddážiidda, sámi mánáid bajásšaddaneavttude ja doarjja sámi girjelágádusaide. Sámi kulturrádi doaimmanguovlu lea olles sámi ássanguovlu, muhto dasa gullet duohta dilis earáge oasit riikkas.

Sámediggi lea bidjan merkii ollu ohcamiid mat leat bohtán Sámi kulturrádi doarjjaortnegiidda, ja erenoamážit sámi kulturfondii. Dát čájeha ahte lea dárbu nannet sámi kulturfoandda maid Sámediggi lea ovddidan bušeahttaoktavuodas. Sámediggi vuordá ahte Sámi kulturráddi guorahallá ášahuvvon

ČOAHKKINGIRJI 1/95 MEARRÁDUSOASSI

kulturfoandda doarjjageavahusa. Sámediggi lea 23.06.94 mearridan sámi kulturfoandda njuolggadusaid.

Jahkediedáhusas váillaha diggi mearkkašumiid das movt sámi mánáid bajásšaddan eavttuid doarjjaortnet doaibmá njuolggadusaid ektui. Sámedikkis lea erenoamáš beroštupmi ahte maiddá mánáid ja nuoraid ininitiatiivvat prioriterejuvvojit doarjagiid juogadettiin. Sámedikki oainnu mielde lea deatálaš prioriteret doaimmaid sámi mánáide ja nuoraide.

Sámedikki áigumuš sámi girjelágadusaid doaibmadoarjagiin lea dáhkidit sámi girjelágadusaid gelbbolašvuoda huksema ja ahte sámi girjjálašvuodta viidát almmustuhtto.

Sámediggi registrere ahte Sámi kulturráđdi ii leat álggahan barggu sámi kulturviesuid ollislaš plánain, ea.ea. váilevaš ruhtadeami geažil. Sámediggi vuordá ahte Sámi kulturráđdi ollašuttá plánabarggu 1995:s.

4.5 MEARKKAŠUMIT SÁMI KULTURMUITORÁDI DOIBMII

Sámediggi registrere duhtavašvuodain ahte Sámi kulturmuitoráđdi viehka oanehis áiggis lea bohtán johtui praktihkalaš organiseremiin ja rádi váldokántuvrra ja báikkálaš kántuvrraid ásaheami oktavuodas. Ráđdi lea sajáiduvvamin sámediggevuogádaga oassin.

Juo ásaheami oktavuodas lea Sámi kulturmuitoráđdi buktán albmosii ahte livččii dárbu ásaht sierra doarjjaortnega báikkálaš kulturmuitosuodjalanbargui. Dán oktavuodas guoská dat sámi kulturmuittuid laktimii (skjøtsel), madasatnimii, láchimii ja gaskkusteapmái.

Mii guoská gažaldahkii Norlánda guovlluhálddašeami hárrái, de čujuha Sámediggi dasa maid Sámi kulturmuitoráđdi cealká 1994 jahkediedáhusastis:

"Gažaldat maid Sámi kulturmuitoráđdi ferte ovddidit, ja mii juo lea dihto muddui guoskkahallon, lea gažaldat Norlánda kántuvrra ásaheami hárrái. Oassi dain eavttuin mat ledje vuodđun Birasgáhttendepartemeantta mearrádussii dán hárrái leat rievdan, Norlánda fylkagieldda mearráduš 28.02.-04.94, mas rávvejuvo lokaliseret sámi kulturmuitosuodjalusa fágavirggiid sámi kulturguovddážiidda. Sámi kulturmuitoráđdi háliida čielggadit dán gažaldaga odđasit, nu ahte Sámediggi sáhtá odđasit guorahallat ášši. Dán oktavuodas dušše čujuhuvvo dasa ahte mihttomeari dan hárrái ahte sámi kulturmuitoráđden galgá doaibmat identitehta ovddideaddjin ja kultuvrra gáhtejeaddjin, ii álohii sáhte ollásit ovttašuttit." (gč. 7. čuoggá).

Sámediggi lea bidjan merkii dán cealkámuša ja háliida dán oktavuodas čujuhit Sámedikki ovdeš mearrádussii áššis. Diggi háliida čujuhit dasa ahte dát ferte maiddá guoskat Tromssakántuvrra ásaheapmái dan sivas go maiddá dat berre biddjot sámi guovllu kulturguovddáži.

5 SÁMEDIKKI BOAHTTEÁIGGI HÁSTALUSAT JA VEJOLAŠVUODAT

Sámedikki organiseren ja konstišuvnnalaš sadji

Sámedikki sadji stáhtahálddahas lea čielgasit eahpečielggas ollu surggiin. Departemeanttat main lea ovddasvástáduš stáhta organiseremii, eai leat nagodan meannudit Sámedikki organiserengažaldaga barggu beaktilit ja johtilit. Okta ovdamearka lea Sámedikki virgáibidjanrutiinnaid organiseren. Juo dálá rámmaid siste lea danin dárbu dahkat dárkileabbu čilgehusaid. Muhtun sajiin ferte várra rievdadit lágaid.

Mii guoská Sámedikki sadjai ja váldái oppalaččat, de lea politihkalaš váldi áibbas luovus Sámelága § 2-1 ektui. Hálddahaslaš válddi ferte dattetge mearridit eambo dárkileabbot danin go čadni mearrádusaid ferte dáhkidit lága bokte.

ČOAHKKINGIRJI 1/95 MEARRÁDUSOASSI

Sámedikki fápmudusaide sáhtá addit lagabuidda dievaslaš mearrádusaid bokte sámelágas dahje eará lágain. Dát dagaha ahte ii departemeanta iige ráddehus sáhte dahkat rievdadusaid dáid ektui, almmá ahte dát biddjojuvvojit Stuorradiggái láhkarievdadusevttohussan. Dainna gahččá sihke Ráddehusa ja departemeantta dálá dábálaš váldi sáhttit mearridit stuorra osiid Sámedikki hálddašan- ja hálddahušdoaimmain. Dain sáhtá leat dušše dakkár váldi mii lea erenoamážit dáhkiduvvon sámelága vuodul. Mii guoská Stuorradikki gohččumiidda mat gusket jahkásaš juolludemiide stáhtabušehtas, de sáhtá daid viehka muddui ráddjet dainna lágiin ahte bušehtaproposišuvnnas nannejuvvo ahte dát mannet sámi ulbmiliidda, lagabuidda mearriduvvon njuolggadusaid mielde maid Sámediggi lea mearridan.

Sámediggi lea Sámediggeplánas guorahallan dikki konstitušuvnnalaš saji ja siskkáldas organiserema. Orgánii nugo Sámediggi lea, eai gávdno makkárge čielga ovdagovat siskkáldas organiseremii ja doibmii. Sámediggi lea bidjan ráji dikki politihkalaš ja hálddašandoaimmaid organiserema gaskka Ráddehusa sávaldaga mielde Sd. dieđáhusas nr. 28 (1991-92).

Sámediggi lea geahččalan geahčadit dikki boahttevaš doaimma dainna vuolggasajiin ahte árvvoštallat parlamentaralaš prinsihpa ja ovdagoddeprinsihpa. Nugo Sámediggi otne lea organiserjuvvon, dikki "ráddehusain" - Sámediggeráđiin oassin Sámedikkis, de ii leat parlamentalaš prinsihppa dikki organiserema hárrái ollásit čadahuvvon. Sámediggi ii leat dattetge plánadokumeanttas bokte addán konkrehta čujuhusaid boahttevaš organiseremii. Leat goittotge ovddiduvvon muhtun deatálaš čuoggát dan birra mo Sámedikki stivrenvuogádaga válljen ja organiseren galgá hábmejuvvot. Plánas boahhtá oidnosii ahte dát lea gažaldat masa fertešii gávdnat čovdosa dán válgaáigodagas. Sámediggái lea deatálaš dađistaga árvvoštallat lagabuidda makkár málle galgá čadahuvvot Sámedikkis. Dát guoská maidđái oktavuhtii vuollásaš ráđiide.

Sámi vuoigatvuodát

Gažaldagat maid Sámi vuoigatvuodáidlávdegoddi lea ásahuvvon čielggadit, eai leat velge čoavdásan. Otne lea stáhta mii hálddaša sámi guovlluid sámi álbmoga bealis. Sápmelaččat eai leat goassige eahpidan ahte árbevirolaš sámi oamastanvuoigatvuohta áin lea fámus. Dál lea čielggaduvvomin mo sámi guovlluid vuoigatvuodát galget hálddašuvvot boahtteáiggis. Nugo daddjo Sámedikki dán áigodaga plánadokumeanttas, de lea Sámedikki prinsihpalaš oaidnu, sámi guovlluid eatnamiid ja čaziid vuoigatvuodáid hárrái ahte guovllu resurssat sihke eatnama alde ja vuolde gullet sámi álbmogii. Dát sánit dovddahit maidđái Sámedikki vuodđo oainnu sámi guovlluid resurssaid hálddašeapmái ja dávistit mearrádusaide ILO-konvenšuvnnas nr. 169, Eamiálbmogiid ja čearddalaš álbmogiid hárrái iešmearrideaddji riikkain. Hálddašanorgánaid ásaheami oktavuodas ferde Sámedikkis, bajimuš sámi politihkalaš váldin, leat mearkkašahtti sadji. Dákkko lea Sámedikki, ja stáhta guovlolaš ja báikkálaš orgánaid gaskasaš ovttasbargu deatálaš.

Baicce lea odđa orgánaid ásaheami oktavuodas nugo Statsskog SF lágiduvvon nu ahte buot dát orgánat leat ožžon uhccit váikkuhanfámu. Go buohtastahtá eará rievdamiiguin ja go Sámi vuoigatvuodáidlávdegoddi ii leat ollásit dán ráđjái deavdán iežas mandáhta, de lea čuožžileamen čieknaleabbo ja čieknaleabbo eahpeluohtamuš sámi álbmoga gaskkas stáhta áigumušaid hárrái dán suorggis. Sámedikki bargun lea gozihit sámi beroštumiid viiddis áddejumiin ja seammás leat mielde ovddideamen nu buriid ja dávgasis ovttasbargovugiid go vejolaš eará orgánaiguin. Ovdal go leat ožžon dohkálaš oppalaš gova dain gažaldagain maid Sámi vuoigatvuodáidlávdegoddi lea biddjon čielggadit, lea váttis gávdnat loahpalaš hálddašančovdosiid. Sámediggái lea hástalussan váikkuhit sihke dasa ahte čielggadusproseassa manná johtilit ovddosguvlui ja dan maŋná leat mielde hutkamin buriid hálddašančovdosiid mat leat huksejuvvon našuvnnalaš ja gaskariikkalaš vuoigatvuoda norpmat prinsihpaide mat gusket eamiálbmogiidda.

Dilli šaddá dattetge váttis go čielggadusat eai čuovo álgoáigumušaid. Ja seammás dahket eiseválddit ja orgánat nugo Statsskog disposišuvnnaid mat eai dávis olbmuid riektidovdui. Lea hirmat deatálaš ahte dán suorggis jođánit ásahuvvo fas čorgatvuohta.

ČOAHKKINGIRJI 1/95 MEARRÁDUSOASSI

Sámi dutkan ja alit oahpahus

Alit oahpahus ja dutkan sámi diliid birra leat guovddáš váikkuhangaskaoamit sealluhit ja ovddidit sámi servodaga sápmelaččaid eavttuid mielde. Sámediggeplánas čujuha diggi áigut bargat dan ala ahte ovddiduvvo sierra stuorradiggediedáhus sámi dutkama ja alit oahpahusa birra. Lea dárbu čilget politihkalaš mihttomeriid sámi dutkamii. Diedahusa vuodul berre ráhkaduvvot sámi dutkan- ja oahpahusplána. Ráđdehus lea maiddáa dovddahan sávaldaga árvvoštallat dutkama ja alit oahpahusa.

Sámediggi oaidná ahte dadistaga lassána dárbu čilget diliid sámi dutkandoaimmaid organiserema ja stivrema oktavuodas. Dát lea áššesuorgi man barggu diggi áigu prioriteret 1995:s. Sámediggi oaidná dárbblašlázžan nammadit lágdegotti ovttasráđiid Norgga dutkanráđiin, ja viiddis vuoduin analyseret sámi dutkama dáláš dili ja dihkádit doaimma váldolinjái ovddosguvlui. Dutkama ja alit oahpahusa ferte guorahallat buohtalagaid.

Davviriikkalaš ovttasbargu

Davviriikkalaš ovttasbargu galgá ášahuvvot almmolaš politihkalaš dásis maid sámi álbmotválljen orgánat fuolahit. Maiddáa eará gaskariikkalaš ovttasbarggu oktavuodas berrejit álbmotválljen orgánat leat eambo guovddážiis. Sámiráđđi lunddolaččat galgá buot oktavuodain doalahit iežas saji NGO:n (Non-Governmental Organization).

Álbmotválljen sámi orgánat áigot joatkit bargguin oččodit sápmelaččaide seamma saji go Álánddas, Færulluin ja Ruonáeatnamis dál lea, oppalaš davviriikkalaš ovttasbarggus.

Barentsovttasbargu

Sámediggi čujuha bargui mii lea dahkkon Barentsovttasbarggu eamiálbmotdoaimmaid hárrái, ja oaivvilda ahte eamiálbmotbealli galggašii nannejuvvot dáid linjái mielde:

1. Eamiálbmotovddasteapmi Barentsráđis ja eamiálbmotovddasteami nannen Reriovdnarádis.
2. Nenetssaid automoma guovllu ovddasteapmi Regiovdnarádis.
3. Regiovnnaš eamiálbmotráđi ollislaš dohkkeheapmi čielga definerejuvvon árvvuin oanehit áigái ja doarvai resurssaiguin bargguid ovddidit. Sámediggi oaivvilda ahte guhkit vuollái galgá ášahuvvot sierra eamiálbmotráđđi.
4. Barentsprogramma eamiálbmotdoaimmat fertejit ollásit ruhtaduvvot ja prioriterejuvvet čadaheami oktavuodas.

Sámediggi háliida dovddahit balu eamiálbmogiid vuoigatvuodaid hárrái otná proseassas gos regiovnna luondduriggodagaid besset olgoriika fitnodagat ávkkástallat. Sámediggi háliida erenoamážit ávžžuhit Ruošša sihkkarastit eamiálbmogiid ja eamiálbmotservodagaid vuoigatvuodaid iežaset árbevirolaš guovlluide ja regiovnna luondduriggodagaide.

ÁŠŠI 11/95 SÁMEDIKKI 1995 BUŠEAHTTA - 01 JA 11 POASTTAID JUOGADEAPMI

Áššebáhpirat:

- Sd.prp. nr. 1 (1994-95) Gielda- ja bargodepartemeanta
- Sámi giellaráđi, Sámi ealáhusráđi ja Sámi kulturráđi bušeahttaevttohusat
- Sámedikki ja vuollásaš ráđiid 1995 bušeahttaárvalusat
- Oahppokatalogaárvalus 1995 várás
- Gielda- ja bargodepartemeantta disposišuvdnareive
- NTL-a ja AF-a 24.11.94 reive

ČOAHKKINGIRJI 1/95 MEARRÁDUSOASSI

– Sámi kulturmuitoráđi jodiheaddji, Kirsten Biti Johansena 12.01.95 reive

Sámediggi mearridii čuovvovaččat:

Sámediggi juogada kap 540, 01 ja 11 poasttaid ruđaid ná:

Doaibma	Poasta 01:	Poasta 11:	Oktiibuot: (buot logut 1000 kruvnnus)
Sámediggi - 194/01	6 853	6 379	13 232
Sámi giellaráđđi - 194/02	930	529	1 459
Sámi kulturráđđi - 194/03	1 567	1 025	2 592
Sámi kulturmuitoráđđi 194/04	2 260	1 222	3 482
Sámi ealáhusráđđi - 194/05	1 621	334	1 955
Oktiibuot	13 231	9 489	22 720

Eará eavttut rutiinnaid, rapporterema j.ea. dáfus juolludeami oktavuodas oidnojit hálddahusa disposišuvdnareivves.

Ášši 12/95 VÁIDALUSLÁVDEGOTTI VÁLLJEN - GČ. SÁMI ORGANISAŠUVNNAID DOARJJANJUOLGGADUSAID

Áššebáhpirat:

– Sámi organisašuvnnaid doarjjanjuolggadusat

Sámediggi mearridii čuovvovaččat:

Sámi organisašuvnnaid doarjjanjuolggadusaid mielde mearriduvvon Sámedikkis geassemánu 9. b. 1993, § 6, nammada Sámediggi čuovvovaš váidaluslávdegotti:

1. Marianne Balto Henriksen jodiheaddji
2. Ingrid Smik Rollstad nubbi jodiheaddji
3. Odd Kappfjell miellahttu

Ášši 13/95 SÁMEDIKKI VÁRREPRESIDEANTTA VÁLLJEN

Sametinget gjorde følgende vedtak:

Alf Nystad välljejuvvo Sámedikki várrepreseanttan miessemánu 15. b. 1995 rádjái.

ČOAHKKINGIRJI 1/95 MEARRÁDUSOASSI

ÁŠŠI 14/95 SÁMEDIKKI BOAHTTEÁIGGI STIVREN- JA ORGANISERENMÁLLE ČIELGGADANLÁVDEGOTTI ÁIRASIID/VÁRREÁIRASIID VÁLLJEN

Sámediggi mearridii čuovvovaččat:

Sámediggi čujoha dikki mearrádussii áššis 2/95 Sámedikki čoahkkinortnet, ja mearrida čuovvovaččat:

1. Lávdegotti namma lea "Sámedikki boahhteáiggi stivren- ja organiserenmálle čielggadanlávdegoddi."
2. Gorrelohkoprinsihppa biddjo vuodđun válljemii.
3. Lávdegotti áirasat/várreáirasat:

Dábálaš áirasat

Várreáirasat

NSR:

1. Sven-Roald Nystø, jodiheaddji	Berit Ranveig Nilsen
2. Máret Guhttor	Alf Nystad
3. Olav Andersen	Ásta Vangberg
4. Marit Sofie Holmestrand	Geir Tommy Pderson

BB/GB:

5. Per Edvin Varsi	Magnhild Mathisen
6. Ingar Eira, nubbi jodiheaddji	Heaika Skum

Sámi joavku:

7. Hartvik Hansen	Odd Kappfjell

Čoahkkingirjii čáli:

Randi R. Balto
Randi R. Balto